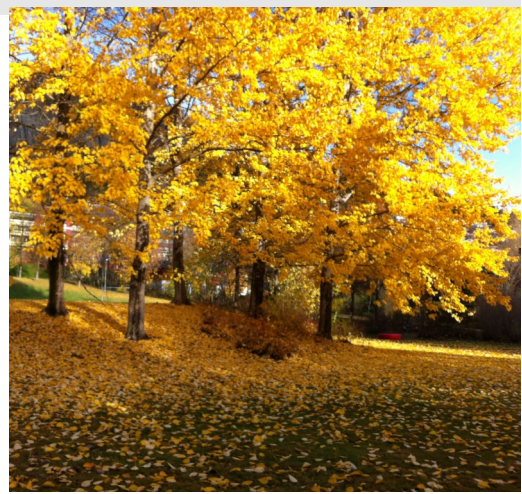

Veileder for utomhusanlegg i Bærum kommune

Vedtatt i Kommunestyret 30.05.2018 (sak 065/18)

Forord

Utgangspunktet for å utarbeide en veileder for utomhusanlegg i Bærum kommune er et ønske om et verktøy som kan bidra til at det oppnås en god kvalitet på alle utomhusanlegg i kommunen. Veilederen stiller blant annet krav til:

- hva som skal vises/beskrives i planfaser og gjennomføringsfaser
- sikring av eksisterende naturverdier
- opparbeidelse av ny vegetasjon
- miljøhensyn i opparbeidelse og drift
- medvirkning og sambruk
- utforming av leke-, rekreasjons- og aktivitetsarealer

Arbeidet med veilederen startet høsten 2016. Etter en gjennomgang av en rekke kommuners utomhusnormaler eller -veiledere, ble Kristiansands utomhusnormal brukt som et grunnlag for arbeidet. Ut i fra dette dokumentet er det laget en veileder for utomhusanlegg som er tilpasset Bærum kommunes ønsker og krav.

Natur og idrett har vært ansvarlig for utarbeidelsen av veilederen.

Det ble satt ned en tverretattlig gruppe der deltakerne har levert faglige innspill til sine ansvarsområder. Gruppen fikk utvidet mandat til å foreslå ny, veiledende arealnorm for uteoppholdsareal i barnehager og på skoler. De medvirkende har vært:

Områdeutvikling:	Karen K. P. Gunleiksrud
Regulering:	Grethe Kirstine Løvald
Byggesak:	Ruth Aulie, Tatiana Rapp
Eiendom:	Erik Arnholdt Johannessen, Elise Fjellman Andersen
Barnehage:	Inger Rørvik, Gry Elise Nilsen
Skole:	Jan Tore Haugen Brunstad, Tone Skori
Folkehelse:	Helene Brandshaug, Lisbeth Sloth
Natur og idrett:	Svein Finnanger, Rolf Birger Halvorsen (Idrett), Eilev Gunleiksrud, Mona Lande (Park, landbruk, natur, kulturvern)

Det har også blitt innhentet uttalelser fra andre aktuelle faginstanser, som Barnas representant, Helse og omsorg, Avd. Parkdrift m. fl. Veilederen har vært på intern høring hos kommunalsjefene.

Prosjektleder har vært Helge Jørgensen, med seg har han hatt en arbeidsgruppe bestående av Svein Finnanger, Erik Arnholdt Johannessen og Mona Lande.

Redaktør: Mona Lande

Bærum 05.12.2017

*Alle fotos:
Natur og idrett,
bortsett fra side
42: Tom Atle
Bordevik*

Arthur Wøhni
Kommunaldirektør for samfunn

Innhold

1 Innledning

1.1 Veilederens funksjonsområde	7
1.2 Underliggende bestemmelser/dokumenter	7

2 Generelle bestemmelser og krav

2.1 Illustrasjonsplan	10
2.2 Utomhusplan	11
2.2.1 Tegningsdel	11
2.2.2 Beskrivende del	12
2.3 Sikring av eksisterende vegetasjon og markflater i utbyggingsområder	13
2.3.1 Bevaring	13
2.3.2 Sikring i anleggsperioden	13
2.4 Byggegrunn og drenering	14
2.5 Estetikk og materialbruk	14
2.6 Tilgjengelighet på ulike arealer – universell utforming	15
2.7 Miljøhensyn	15
2.7.1 Materialbruk og plantevalg	15
2.7.2 Naturmangfold	16
2.7.3 Overvann	17
2.7.4 Energi	18
2.7.5 Maskiner	18
2.7.6 Avfall	18
2.7.7 Støy	19
2.7.8 Lys og luft	19
2.7.9 Kraftledninger	19
2.7.10 Kulturminner	19
2.8 Prosjektgjennomføring	20
2.9 Innmåling og dokumentasjon	20
2.10 Drifts- og vedlikeholdsplan	21
2.11 Garantidrift	21
2.12 Medvirkning av barn og unge	22
2.13 Eierskap til offentlige friområder	22
2.14 Sambruk	23
2.15 Bestemmelser om avvik fra veilederen	24

3. Parker, gravplasser, friområder og naturområder

3.1 Parker	25
3.1.1 Vegetasjonsbruk	26
3.2 Gravplasser	27
3.3 Plasser og torg	28
3.4 Veier, stier og løyper	28

3.5 Belysning	29
3.6 Friområder og naturområder	29
3.6.1 Hundeparker	29
3.6.2 Utfartsparkeringer	30
3.6.3 Veibommer, sperringer	30
3.6.4 Grill- og bålplasser	30
3.6.5 Lavvoplasser og gapahuker på kommunale friområder	30
3.6.6 Badeplasser, strender og skjærgården	31
3.6.7 Brygger	32
3.6.8 Toaletter	32
3.6.9 Revegetering/bepantninger i naturområder	32
3.6.10 Møblement og annet utstyr	33
3.6.11 Informasjonsskilt og løypemerking	34
3.6.12 Gjerder, porter og rekkverk	34
3.6.13 Belysning	34

4 Leke- og aktivitetsanlegg i parker, boligområder og friområder

4.1 Generelle krav	35
4.2 Småbarnslekeplass	37
4.3 Nærlekeplass	38
4.4 Nærmiljøpark	38

5 Idrettsanlegg

40

6 Uteoppholdsarealer ved barnehager

6.1 Innledning	42
6.2 Lovverk og faglige anbefalinger	42
6.3 Overordnede målsettinger	43
6.4 Miljøkrav	43
6.5 Arealkrav	43
6.6 Innhold og utforming – funksjonskrav	44

7 Uteoppholdsarealer ved skoler

7.1 Innledning	47
7.2 Lovverk og faglige anbefalinger	47
7.3 Overordnede målsettinger for uteområdene	48
7.4 Miljøkrav	48
7.5 Arealkrav for grunnskolen	49
7.6 Innhold og utforming – funksjonskrav	49
7.6.1 Generelle krav	49
7.6.2 Barneskoler	50
7.6.3 Ungdomsskoler	50
7.6.4 Videregående skoler	51

8 Uteoppholdsarealer ved institusjoner	52
9 Uteoppholdsarealer ved boliger	
9.1 Areal- og kvalitetskrav	53
Vedlegg	
1 – Definisjoner	54
2 – Tekniske spesifikasjoner	
A Jord	
A.1 Krav til jordtykkelse og volum	56
A.2 Krav til jordkvalitet	57
B Vegetasjon	
B.1 Krav til plantekvalitet	58
B.2 Gressarealer	58
C Parkveier, turveier, stier og løyper	
C.1 Betegnelser, bruksområder og bredder for veier/stier/løyper.....	59
C.2 Fundamentering, oppbygging av veier/stier/løyper	60
C.3 Bruer	61
3 – Anlegg som forvaltes av avd. Park, Landbruk, Natur- og Kulturvern og driftes av avd. Parkdrift (anleggstyper, driftskvalitet)	62

Veileder for utomhusanlegg i Bærum kommune har vært på intern og offentlig høring. Innkomne høringsuttalelser ble hensyntatt i utgaven som sammen med forslag til ny veiledende norm for uteoppholdsareal i barnehage og skole var oppe til 2. gangs behandling i Kommunestyret 30.05.2018 (sak 065/18) . Følgende innstilling fra Formannskapsmøtet 22.05. ble enstemmig vedtatt:

1. Dagens norm for uteoppholdsareal pr. barn i barnehager og pr. elev i barneskoler og ungdomsskoler beholdes.
2. Eventuelle fravikelser fra normen skal behandles politisk.
3. Ny veileder for utomhusanlegg i Bærum kommune vedtas med rådmannens forslag til endringer, og endringene i vedtakets punkt 1 og 2.

Endringene nevnt over er ivaretatt i gjeldende utgave av veilederen.

1 Innledning

1.1 Veilederens funksjonsområde

Veilederen stiller krav til areal, funksjoner og fysisk utforming for utomhusanlegg i Bærum kommune. Veilederen gjelder for leke-, aktivitets- og rekreasjonsområder uavhengig av arealformål og eier/drifter. Veilederen kommer også til anvendelse ved rehabilitering av natur ved ulike inngrep utenfor byggesonen.

Areal- og funksjonskravene som veilederen omtaler skal legges til grunn for reguleringsplaner, utomhusplaner og byggesaksbehandling. Veilederen skal gjøres kjent for alle som ønsker å utarbeide en reguleringsplan, den skal ligge som en føring i kommunens byggesaksbehandling og legges til grunn for all planlegging og opparbeidelse av utomhusanlegg i kommunen. Den skal også gi føringer for ikke-søknadspliktige arbeider, gravearbeider og andre inngrep eller tiltak i kommunalt eide grøntområder.

Veilederen ble vedtatt i Kommunestyret 30. mai 2018. Korrigeringer og mindre revisjoner kan skje kontinuerlig. Utgaven som ligger på kommunens nettsider er gjeldende.

1.2 Underliggende bestemmelser/dokumenter

Følgende til en hver tid gjeldende lover, forskrifter, standarder, bestemmelser, retningslinjer o.l. ligger til grunn for denne utomhusveilederen, og skal gjelde der veilederen mangler spesifikasjoner eller detaljer:

Overordnede føringer

- Lov om folkehelsearbeid (folkehelseloven)
- Lov om barnehager (barnehageloven)
- Lov om grunnskolen og den vidaregåande opplæringa (opplæringsloven)
- Lov om forvaltning av naturens mangfold (naturmangfoldloven), Klima- og miljødepartementet
- Lov om planlegging og byggesaksbehandling (plan- og bygningsloven), Kommunal- og moderniseringsdepartementet
- Statlige planretningslinjer, SPR, der de kommer til anvendelse, bl.a. Rikspolitiske retningslinjer: Barn og unges interesser i planleggingen, og Rikspolitiske retningslinjer for planlegging i kyst- og sjøområder i Oslofjordregionen mm.
- Gjeldende Forskrift om tekniske krav til byggverk
- Forskrift om strålevern og bruk av stråling (strålevernforskriften), Helse- og omsorgsdepartementet
- NS 11005:2011 Universell utforming av opparbeidete uteområder – Krav og anbefalinger
- Gjeldende kommuneplan

- Lov om vern mot forurensninger og om avfall (forurensningsloven), Klima- og miljødepartementet
- Forskrift om rammer for vannforvaltningen (Vannforskriften), Klima- og miljødepartementet
- Retningslinje for behandling av støy i arealplanlegging (T-1442)
- NS-8175 Lydforhold i bygninger - Lydklasser for ulike bygningstyper
- Retningslinje for behandling av luftkvalitet i arealplanlegging (T-1520)
- Blågrønn faktor; Veileder byggesak med vedlegg
- Forskrift om miljørettet helsevern
- Forskrift om miljørettet helsevern i barnehager og skoler
- Veileder Miljø og helse i barnehagen
- Veileder Miljø og helse i skolen

Vegetasjon

- Statens vegvesen: Håndbok V271, Vegetasjon i veg- og gatemiljø
- Statens vegvesen: Etablering av trær, rapport nr. 89
- Krav til jord: Statens vegvesen: Prosess 74.44 i Håndbok R 761, Prosesskode 1
- NS 4400 - NS 4417 (4400 Sortering, bunting, merking, 4401 Roser, 4402 Løvtrær, 4403 Frukttrær, 4404 Busker, 4405 Stauder, 4406 Slyngplanter og klatreplanter, 4408 Bærbusker, 4410 Hekkplanter og masseplanter, 4413 Barplanter (koniferer), 4417 (Sedum-matter)
- Sikring av eksisterende vegetasjon på byggeplasser, Byggforsk Byggedetaljer 513.710
- Bevaring av vegetasjon i bygge- og anleggsområder, Byggforsk Byggedetaljer 316.211
- Rigg- og anleggsarbeider i nærheten av trær, Natur og idrett
- Fremmede arter i Norge – med norsk svarteliste, Artsdatabanken.
- Forskrift om fremmede organismer FOR-2015-06-19-716, Klima- og miljødepartementet
- Natur i Norge (NiN), Miljødirektoratet
- Bransjestandard om invaderende fremmede planter, FAGUS m. fl.

Lek, rekreasjon og aktivitet

- Forskrift om sikkerhet ved lekeplassutstyr, Justis- og beredskapsdepartementet
- NS-EN 1176-1 Lekeplassutstyr og underlag
- NS-EN1177 Støtdempende lekeplassunderlag
- Støyvurdering ved etablering av nærmiljøanlegg IS -1693, Helsedirektoratet
- Møteplasser i det offentlige rom, Byggforsk
- NS-3041 Skilting - veiledning for plassering og detaljer

Gravplasser

- Lov om gravplasser, kremasjon og gravferd (gravferdsloven), Kulturdepartementet
- Forskrift til lov om gravplasser, kremasjon og gravferd (gravferdsforskriften), Kulturdepartementet

- Gravplassanalysen for Bærum
- Vedtekter for gravplassene og krematoriet, Bærum kommune, Akershus

Idrett

- Bestemmelser om tilskudd til anlegg for idrett og fysisk aktivitet, Kulturdepartementet
- Universell utforming av idrettsanlegg- og nærmiljøanlegg V-0511 , Kulturdepartementet
- Anlegg for idrett og friluftsliv. Mål og utforming, planlegging og bygging, Kulturdepartementet
- Idrettsbelysning. Utgitt i samarbeid mellom Lyskultur og Kulturdepartementet.
- Veileder - Målbok for idrettsanlegg V-0976, Kulturdepartementet
- Veileder – Kunstgressboka V-0975 B, Kulturdepartementet

Belysning mm

- Teknisk veilysnorm, Bærum kommune
- Statens vegvesen: Håndbok 124, teknisk planlegging av veg og gatebelysning
- Bærum kommunes Veinormaler. Retningslinjer for utforming og bygging av veier og gater
- Lyskultur: «Idrettsbelysning»
- Lyskultur: «Skolebelysning»

God kvalitet

Veilederen skal bidra til god kvalitet på alle utomhusanlegg.

Kvalitet kan defineres som helheten av egenskaper noe har, som vedrører det eller dens evne til å tilfredsstille eierens eller brukerens forventninger, krav, uttalte og underforståtte behov.

En objektiv beskrivelse av god kvalitet vil være basert på konkrete krav eller forutsetninger, som for eksempel universell utforming, gode garantier, lang levetid, enkelt vedlikehold o.l.

God kvalitet kan imidlertid også være en subjektiv opplevelse; hvordan et element e.l. oppfattes eller oppleves estetisk eller bruksmessig, for eksempel en populær lekeplass i et lite skogholt. Dette skal også tas med i vurderingen.

2 Generelle bestemmelser og krav

Bestemmelsene og kravene i dette kapitlet gjelder for alle typer av utomhusanlegg. De følgende kapitlene tar for seg krav etc. innenfor de ulike typene av utomhusanlegg.

Arbeidet med ny veileder for utomhusanlegg har skjedd parallelt med arbeidet med nye bestemmelser i ny Kommuneplan. Disse bestemmelsene er ikke vedtatt av Bærum kommunestyre, noe som vil skje medio mars 2018. Eventuelle endringer i ny kommuneplan som berører denne veilederen vil bli ajourført.

2.1 Illustrasjonsplan

Kommunen kan kreve illustrasjonsplan i forbindelse med reguleringsplan i henhold til Kommuneplanen (2017-2035), § 27.1.a.

Å binde opp prinsippene i en illustrasjonsplan i en reguleringsplan kan brukes som metode for å sikre en helhetlig utforming av utearealene, for eksempel i et stort utbyggingsområde som bygges ut i etapper. Metoden bør alltid brukes i reguleringsplaner der det avvikes fra arealkrav til uteareal, for å sikre et så godt uteareal som mulig.

Illustrasjonsplanen skal inneholde det som er vesentlig for å sikre en helhetlig og god kvalitet av *hele* uteområdet. Dette kan være lokalisering og arealutforming av leke- og aktivitetsareal, håndtering av overvann og flomveier på terreng, interne gjennomganger i området, siktlinjer som skal sikres, vegetasjon som skal ivaretas, solforhold mv.

Planen skal som minimum vise:

- Reguleringsgrenser og tomtegrenser
- Byggegrenser
- Eksisterende og planlagt terreng med høydesetting/koter (hovedtrekk)
- Eksisterende og planlagt lokalisering av vegetasjon (ikke planteplan). Større trær (stammeomkrets over 90 cm, målt 1 m over bakken) skal være innmålt
- Gangareal
- Frisiktlinjer, kjøreareal, parkeringsareal for bil og sykkel
- Prinsipper for blågrønn infrastruktur/håndtering av overvann og flomveier på overflaten
- Bruk av uteoppholdsarealer - organisering av arealer til aktivitet

Til illustrasjonsplanen skal det lages sol/skyggediagram som viser forholdene etter utbygging for minst tidspunktene: kl. 15.00 ved vår- og høstjevndøgn. Det skal dessuten vises snitt i retning SV-NØ som viser solhøyden på innslagstidspunktet. I diagrammet skal det tas hensyn til skygge fra bebyggelse og fra skog. Materialet skal ha en god teknisk kvalitet og god lesbarhet.

2.2 Utomhusplan

Muligheten til å stille krav til utomhusplan er hjemlet i plan- og bygningsloven § 28-7. Krav til utarbeidelse av utomhusplan skal nedfelles i reguleringsbestemmelsene. Utomhusplaner skal leveres inn sammen med rammesøknad og godkjennes i forbindelse med rammetillatelse. Sekundært kan det gis rammetillatelse med vilkår om justert utomhusplan før det kan gis igangsettingstillatelse..

Utomhusplanen skal ha en detaljert tegningsdel og en beskrivende del.

2.2.1 Tegningsdel

Sammen med søknad om rammetillatelse skal det sendes inn utomhusplan med anbefalt målestokk 1:200. Ved etappevis utbygging av store områder kan det til første rammesøknad utarbeides utomhusplan for hele anlegget med anbefalt målestokk 1:500, i tillegg til utomhusplan med anbefalt målestokk 1:200 for første etappe.

Utomhusplanen skal vise:

- Utforming og bruk av uteoppholdsarealer
- Nytt og eksisterende terreng med høydekoter
- Reguleringsgrenser, tomtegrenser, byggegrenser
- Angivelse av eventuelle underjordiske anlegg/bygg
- Eksisterende vegetasjon/ markdekke som skal bevares og lokalisering av ny vegetasjon (ikke planteplan). Markeres som sikret område/område som ikke skal berøres under anleggsfasen.
- Løsning for håndtering av overvann og flomveier
- Parkering for sykkel og bil
- Renovasjonsløsning
- Utforming av lekearealer og bruk til alle årstider
- Biloppstillingsplasser/carporter/garasjer, inkludert plassering og utforming av HC-parkering og organisering av dette
- Areal for av- og pålessing, varelevering og atkomst/oppstillingsplass for utrykningskjøretøy
- Interne veier med snumuligheter, se veinormalen for Bærum kommune
- Plassering og høyder på terrengforstøtninger, murer, trapper etc.
- Stigning på veier, plasser og skråninger
- Materialbruk
- Utforming og plassering av benker, belysning og skilt
- Plantevalg
- Plassering av tekniske installasjoner som trafo, inn- og utluft
- Riggområde

Tekniske anlegg i grunnen (VA og kabler) skal ikke vises i utomhusplan, men utomhusplan og plan for teknisk infrastruktur må samsvare, slik at vegetasjon, andre elementer og eventuell teknisk infrastruktur som skal bevares/sikres blir tatt hensyn til.

Ved krav om utomhusplan for et større utbyggingsområde som bygges i etapper, skal det i plan for hele området vises:

- Reguleringsgrenser og tomtegrenser
- Byggegrenser
- Eksisterende og planlagt terreng med høydesetting/koter (hovedtrekk)
- Eksisterende vegetasjon som skal sikres og lokalisering av planlagt vegetasjon (ikke planteplan). Større trær som skal bevares skal være innmålt .
- Gangareal
- Frisiktlinjer, kjøreareal, parkeringsareal for bil og sykkel
- Prinsipper for blågrønn infrastruktur (fortrinnsvis blågrønn faktor - BGF)/ håndtering av overvann og flomveier på overflaten
- Bruk av uteoppholdsarealer
- Forstøtningsmurer

2.2.2 Beskrivende del

I tillegg til tegningsdelen skal det medfølge en beskrivende del. Denne skal inneholde:

- Arealoversikt som viser hvordan arealnormer og avstandsnormer er oppfylt. Dette gjelder også for idretts-/aktivitetsflater.
- Oppdatert sol/skyggediagram som viser forholdene etter utbygging for minst disse to tidspunktene: kl. 15.00 ved vårjevndøgn og kl. 18.00 ved sommerv. Det skal dessuten vises snitt i retning SV-NØ som viser solhøyden på innslagstidspunktet. I diagrammet skal det tas hensyn til skygge fra bebyggelse og fra skog. Materialet skal ha en god teknisk kvalitet og god lesbarhet.
- Terrengsnitt (tverrsnitt og oppriss) som illustrerer tiltakets/bebyggelsens plassering, herunder terrengbearbeiding og tilpasning av tiltaket til eksisterende terreng på tilstøtende eiendommer/områder.
- Marksikringsplan for sikring av eksisterende vegetasjon i byggeperioden, med tilhørende kart
- Eksisterende vegetasjon skal dokumenteres med foto før inngrep.
- Intensjonsbeskrivelse av offentlige anlegg/anlegg som overtas av kommunen for drift og vedlikehold, inkludert skjøtselsplan for vegetasjon. Dette skal sikre utformingen og utviklingen av vegetasjonen i etableringsfasen og i den videre driftsfasen.
- Plan og regnskap for blågrønn faktor skal leveres dersom det er stilt krav om dette i reguleringsplan.
- Håndtering av overvann.
- Hvordan tilgjengelighet er ivaretatt. Det skal redegjøres for eventuelle avvik fra universell utforming.
- Hvordan aktivitetsområdene er løst for ulike brukergrupper/aldersgrupper.

For barnehager og skoler skal det i tillegg utredes og dokumenteres forhold i henhold til forskrift om miljørettet helsevern i barnehager og skoler. Se veileder Miljø og helse i barnehagen og Miljø og helse i skolen.

Utomhusplaner skal utarbeides av fagkyndig, fortrinnsvis landskapsarkitekt. Prosjekte-

ring av utomhusanlegg må være ansvarsbelagt til rammesøknad. Planene lages i digitalt format. For offentlige anlegg/anlegg som overtas av kommunen for drift og vedlikehold skal kommunen ha bruksrett til digitale filer for alle utomhusplaner, inkludert detaljtegninger og beskrivelser. Filene skal være i et format som tillater redigering eller videre arbeid senere, for eksempel .dwg.

2.3 Sikring av eksisterende vegetasjon og markflater i utbyggingsområder

2.3.1 Bevaring

Der hvor tomten består av trær, berggrabber og et jordsmonn som er rester etter det opprinnelige landskapet og vegetasjonen, skal eksisterende markflater bevares så godt det kan la seg gjøre (se krav til marksikringsplan mm. i 2.2 Utomhusplan). Det skal vurderes om skjæringer og fyllinger kan begrenses.

Naturområder er tilpasset lokale forhold, og ved å bevare eksisterende vegetasjon og markflater vil anlegget fremstå som godt etablert allerede ved ferdigstilling. Gevinsten er vekster som er tilpasset leveområdet og har høy overlevelsesgrad, økt naturmangfold, redusert fare for etablering av fremmede arter samt lavere kostnader til opparbeiding og drift av grøntområdene. Så langt det lar seg gjøre, skal toppjord med stedegen frøbank gjenbrukes i anlegg.

Større, verdifulle trær med stammeomkrets over 90 cm, målt 1 m over bakken, skal bevares og markeres i utomhusplan. Bevaringen skal også omfatte treets rotsone. Kommunen kan kreve replanting av tre i umiddelbar nærhet dersom slike trær må felles. Alléer og hule eiker skal markeres i utomhusplan. Dette er utvalgte naturtyper der særlige hensyn skal ivaretas.

Viktig naturmangfold skal kartlegges etter Natur i Norge (NiN). Fremmede arter som utgjør et skadepotensiale overfor naturmangfold skal kartlegges og fjernes på en forskriftsmessig måte for å hindre videre spredning (se også 2.6.2 Naturmangfold).

2.3.2 Sikring i anleggsperioden

Eksisterende markflater og vegetasjon som skal bevares i anlegget skal beskyttes gjennom hele anleggsperioden. Slike områder skal ikke midlertidig benyttes til lager eller rigg. Kommunen kan kreve beskyttelse med anleggsgjerder eller andre løsninger for markflater og vegetasjon som skal beskyttes. Trær på kommunal eiendom som skal bevares, men som likevel felles eller påføres store skader, skal erstattes etter kommunens til enhver tid gjeldende prisliste. Replanting kan avtales, og skal utføres i henhold til Etablering av trær – Statens Vegvesen, rapport nr. 89.

Vegetasjon på og rundt byggeplassen skal beskyttes mot skade i henhold til

- Bærum kommunes «Rigg- og anleggsarbeider i nærheten av trær»
- Byggforskseriens «Sikring av eksisterende vegetasjon på byggeplasser»
- Byggforskseriens «Bevaring av vegetasjon i bygge- og anleggsområder»

Trær skal beskyttes med gjerde som skal settes godt utenfor rotsonen for å hindre skade på stamme og røtter. Hele rotsonen skal skjermes mot komprimering (tråkk, kjøring eller lagring).

Dersom det under byggefasen oppdages interessante elementer, skal disse vurderes innlemmet i utførelsen (for eksempel fjellformasjoner som dukker opp under graving).

2.4 Byggegrunn og drenering

Utomhusarealer som skal opparbeides, skal lokaliseres til god og veldrenert anleggsgrunn. Myr skal unngås som byggegrunn, da slik grunn krever masseutskifting med drenerende og ikke telefarlige masser, og oppgraving av myrarealer er heller ikke ønskelig i et miljøperspektiv.

I områder med marine avsetninger skal mulig fare for kvikkleire undersøkes, grunnundersøkelser gjennomføres og eventuelle nødvendige tiltak iverksettes. Dersom leire eller andre mindre stabile masser benyttes, skal disse tilstandsvurderes av kompetent foretak, og nødvendige stabiliserings- og dreneringstiltak iverksettes før alternative overbygninger etableres.

Drenering dimensjoneres etter beregning av nedslagsfelt og 25 års nedbør som dimensjonerende grunnlag. Mulig flomvei på arealet må utredes. Det skal vurderes om deler av arealet kan benyttes som mulig fordrøyningsmagasin ved kraftig nedbør (se også 2.6.3 Overvann).

For fotballbaner vises det til føringer i ”Veileder – Kunstgressboka V-0975B” og «Veileder – Målbok for idrettsanlegg V-0976, begge utgitt av Kulturdepartementet.

2.5 Estetikk og materialbruk

Det skal legges vekt på kreativitet og variasjon i utforming av utomhusanlegg. Anleggene skal være stedstilpasset og de skal utformes på en harmonisk måte, med vekt på form, volum, proporsjoner, fargebruk, materialbruk, detaljering og terrengtilpasning. De skal også harmonere med omgivelsene, med vekt på fjernvirkning/synlighet, forhold til nabobygg og andre naboanlegg og tomtestruktur.

Det skal beskrives og brukes produkter med best mulig kvalitet, lengst mulig garantitid og levetid, og produkter og løsninger som krever lavest mulig frekvens på ettersyn og vedlikehold.

2.6 Krav til tilgjengelighet på ulike arealer – universell utforming

Veileder for utomhusanlegg skal sikre tilgang til grønne arealer og opplevelser for alle brukergrupper, også personer med nedsatt funksjonsevne. De forskjellige tiltakene som

inngår som et ledd i universell utforming skal være velintegrerte i det øvrige miljøet.

Nasjonale krav til tilgjengelighet gitt i Teknisk forskrift skal følges. For tiltak i områder som ikke omfattes av teknisk forskrift, skal det vurderes grad av tilgjengelighet for det enkelte området. Det kan i reguleringsplan stilles krav om at Norsk standard 11005 Universell utforming av opparbeidete utearealer skal følges.

2.7 Miljøhensyn

2.7.1 Materialbruk og plantevalg

Det skal legges vekt på å bruke de til enhver tid mest miljøvennlige løsningene for utforming og materialbruk. Det betyr blant annet å velge produkter med dokumentert liten påvirkning på miljøet (lave utslipp av klimagasser og miljøgifter, emisjoner, andre typer utlekking og utslipp, mm). Det skal tilstrebtes å bruke miljøvennlige alternativer til gummigranulat på kunstgressbaner.

Jordprodukter skal ikke inneholde torv, så langt dette er mulig. Hvis torvinnblanding ikke kan unngås, må det begrunnes godt. Se krav til jord, Vedlegg 2A.

Jord-, stein- og grusmasser skal være så kortreiste som mulig, unødvendige transporttrekninger skal unngås. Dette gjelder også belegningsstein og andre steinprodukter til anlegg.

Materialbruk

Det skal ikke benyttes treverk fra regnskogen (tropisk treverk). Eksempler på slikt treverk er jatoba, teak, merbau, mahogni, meranti, wenge, akasie, eukalyptus, doussie og paraná pine.

Plantevalg

Giftige planter skal ikke plantes. Planter som er nyttige for bier, humler og sommerfugler skal prioriteres.

Ved nyetablering av vegetasjon i parker og andre utomhusarealer i byggesonen (barnehager, skoler, institusjoner) skal det ikke benyttes arter som er listet opp som planter med svært høy, høy eller potensielt høy økologisk risiko i Fremmede arter i Norge – med norsk svarteliste, eller planter angitt i vedlegg I til Forskrift om fremmede organismer. Forskriftens § 23 stiller krav om skriftlig miljørisikovurdering i forbindelse med utsetting av ikke stedeegne plantearter.

Ved vegetasjonsetablering i naturlige og naturlige friområder skal det kun benyttes stedeegne arter, det vil si arter som er naturlig forekommende på stedet (og ikke svartelistede). Eksisterende terrengformer og stedeegen vegetasjon skal i størst mulig grad integreres i anlegget.

2.7.2 Naturmangfold

Viktig naturmangfold og naturestetiske kvaliteter i uteanleggene skal ivaretas eller forsøkes øket eller utviklet.

Det skal gjøres en helhetsvurdering av utomhusanlegget sammen med tilgrensende grønne og blågrønne arealer. Området skal undersøkes med tanke på eventuell lokalisering av viktige naturtyper og rødlistearter for å unngå at slike forringes som følge av uvitenhet. Skjøtselstiltak skal beskrives (se 2.2 Utomhusplan, beskrivende del).

Det skal vurderes om det bør iverksettes spesielle tiltak for å begrense inngrep, slitasje eller tråkkaskader eller forstyrrelse i anleggsfasen. Slike tiltak skal innarbeides både når verdifulle naturmiljøer eller forekomster av problematiske fremmede planter berøres.

Vegetasjonsbelter langs vassdrag skaper verdifull skygge for fisk. Belysning skal ikke plasseres nær elver og bekker av hensyn til fiskene.

Felling av trær og beskæringsarbeider skal utføres utenfor hekkesesongen, av hensyn til fuglelivet.

Ved etablering av utomhusanlegg skal området i forkant kartlegges for fremmede arter (Forskrift om fremmede organismer, § 24). Ved funn i området av fremmede arter som har skadepotensiale, dvs. svært høy, høy eller potensielt høy risiko for negativ økologisk effekt (i henhold til Fremmede arter i Norge med norsk svarteliste), skal dette rapporteres til kommunen.

Fremmede arter som finnes på stedet

Masser i områder med fremmede arter eller masser som kan inneholde frø eller plantedeler fra fremmede arter skal behandles slik at spredning av fremmede arter unngås. Retningslinjene i Bransjestandard om invaderende fremmede planter skal følges.

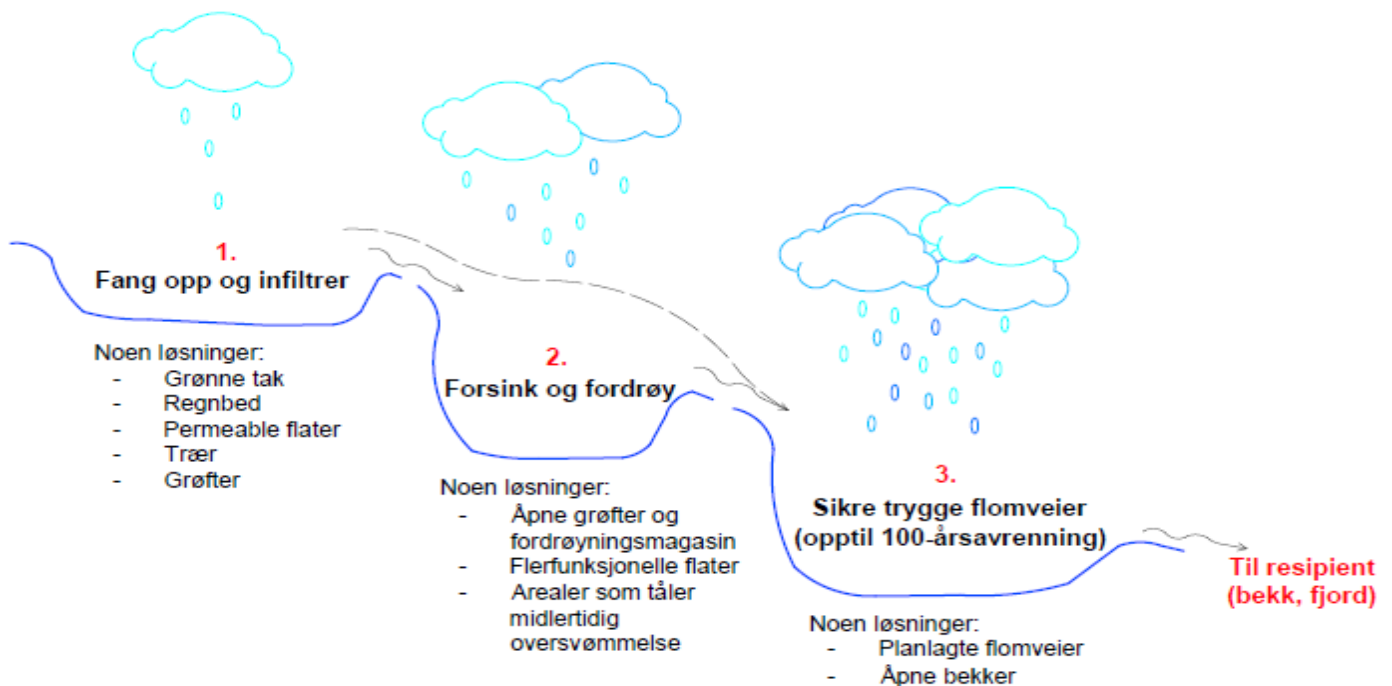
2.7.3 Overvann

Se Kommuneplanens arealdel 2017-2035, § 18.

I alle anlegg skal det, om mulig, legges til rette for lokal overvannshåndtering.

Bærum kommune utarbeider i 2017 en overvannsstrategi som videre skal følges opp med en handlingsplan for overvann. Målene er å dempe flomtoppene, benytte overvann som en ressurs og oppnå bedre vannkvalitet.

Trinn 1 og 2 Å håndtere nedbør på overflaten skal være noe av det første man planlegger i et utomhusanlegg. Som hovedprinsipp brukes treleddsstrategien, som illustrert under, med tanke på å møte ulike nedbørssituasjoner. Åpne løsninger foretrekkes fremfor underjordisk lagring og bortledning av regnvann. Kommunen kan stille krav om at alt overvann skal håndteres på overflaten.

Muligheter for anlegging av fordrøyningsarealer skal utredes, sammen med andre aktuelle åpne overvannsløsninger som vannveier, permeable dekker og regnbed. Valg av riktig vegetasjon til regnbed skal dokumenteres. I større anlegg skal det vurderes om deler av anlegget midlertidig kan oversvømmes.

Ved byggesaksbehandling skal Blågrønn faktor anvendes dersom dette er stilt som krav i reguleringsplan.

Trinn 3 Bekkene og elvene er naturlige flomveier ved ekstreme nedbørsmengder. Mange bekker er lagt i rør, men det er et mål å åpne dem igjen eller gjenskape dem (se kommuneplanens arealdel 2017-2035, § 11.4). Å bringe rørlagt bekkevann opp i dagen igjen skal vurderes. Gjenåpnet bekk skal utformes slik at vannlevende organismer både oppstrøms og nedstrøms får igjen sitt naturlige habitat.

Der rørene ligger for dypt, eller det er umulig å separere regnvann fra avløpsvann, skal det vurderes å lage en ny, separat bekkestreng der den gamle bekken gikk eller å forme terrenget til en flomvei på overflaten.

Den blågrønne strukturen langs vassdragene skal generelt styrkes og gjøres mest mulig sammenhengende, med vegetasjonssoner som ivaretar eller øker biologisk mangfold og som motvirker erosjon, ras og utslipp av finstoffer til resipient.

Kjøreveier, gangveier eller grøntdrag kan vurderes som alternative flomveier.

Vannforskriften (se 1.2) stiller krav til helhetlig kommunal vannforvaltning på tvers av myndighetsområder og fagområder. Vanntema skal integreres i det ordinære plansystemet i kommunen. Formålet er å sikre elver, bekker og innsjøer i kommunen mot forurenset overvann. Innen definerte tidsfrister må Bærum kommune iht vannforskriften ha god økologisk kvalitet i vassdragene, og da må kvaliteten på overvannet være tilsvarende god eller bedre.

Alle byvassdragene (Lomma, Isielva, Sandvikselva, Øverlandselva og Lysakerelva) er definert som såkalte sårbare resipienter. Det medfører krav om ekstra renhet i overvannet som ledes til disse, blant annet at innholdet av partikler ikke skal overstige 100 mg STS/l, men det viktigste tiltaket for å sikre vassdragene er etablering av tilstrekkelig og gode vegetasjonssoner, samt riktig skjøtsel av disse.

Vegetasjonsskanter mot vassdrag skal ikke brukes til snølagring.

2.7.4 Energi

Hvis etablering av varmekabler eller kuldeanlegg i bakken er nødvendig, skal det utarbeides et energiregnskap for å minimere forbruk og for å vurdere alternative energikilder. Energiregnskap bør også utarbeides ved etablering av større lysanlegg og andre energikrevende installasjoner.

2.7.5 Maskiner

I oppdragsbeskrivelser/anbudsdokumenter skal det stilles krav om bruk av el-drevne maskiner der slike alternativ finnes. For mindre maskiner stilles ellers krav om Euro 5, for større maskiner over 8 tonn Euro 6.

Driftsmaskiner skal ikke være styrende for utforming og opparbeiding av utomhusanlegg, men driftshensyn skal vurderes når anlegg skal utformes.

2.7.6 Avfall

Nedgravde avfallsløsninger skal etterstrebnes. Alle avfallsbeholdere bør gi mulighet til kildesortering av minst tre fraksjoner. Lokal håndtering av hageavfall bør også vurderes ved større uteanlegg. Anlegg som genererer spesielle avfallsfraksjoner (som for eksempel gummigranulat fra idrettsanlegg eller gummidekke som fallunderlag) må ha en avfallsplan som beskriver hvordan avfallet skal samles og behandles. Kunstgressbaner med gummigranulat må forholde seg til vedtatte politiske retningslinjer.

Dersom en tomt tidligere har vært benyttet til industrivirksomhet, eller det av andre årsaker kan være risiko for at grunnen er forurenset, skal jordsmonnet analyseres. Områder med forurensning i grunnen kan bare godkjennes som uterom etter at forurensingen er fjernet, jf. Forurensingsloven med forskrifter. Det skal stilles krav om avfallsplan for alle prosjekter.

2.7.7 Støy

Forskrift om miljørettet helsevern i barnehager og skoler stiller krav til lydnivå innendørs og utendørs. Kommuneplanens § 20 stiller krav til støynivå for barnehager, skoler, boliger og institusjoner. Miljøverndepartementets retningslinje for støy i arealplanlegging, T-1442, skal legges til grunn for alle utomhusanlegg.

2.7.8 Lys og luft

Tilliggende bygninger mot felles uteareal skal ikke være høyere enn at avstand fra fasade til fasade skal være mer enn 1,5 ganger gesimshøyden, og uansett minst 17 meter. Dette gjelder også tilbaketrunkne etasjer.

Minimum 50 % av uteoppholdsarealer på bakken skal ha direkte sollys minst 5 timer ved jevndøgn. For boliger innenfor sentrumsformål og avvikssoener for støy skal minimum 30 % av felles uteoppholdsarealer ha direkte sollys minst 5 timer ved jevndøgn. Iht KP 2017-35 § 27.2.

Klima – og miljøverndepartementets retningslinje for behandling av lokal luftkvalitet i arealplanlegging T-1520 skal legges til grunn for alle utomhusanlegg.

Luftkvalitet på uteoppholdsarealet skal være i henhold til Tabell 1 i Retningslinje for behandling av luftkvalitet i arealplanlegging. Kravene gjelder også for skoler og barnehagers eventuelle tilleggsarealer. For avviksområder vises det til Kommuneplanens bestemmelser.

Ved nyplanting nær boliger, institusjoner og andre steder der mange mennesker ferdes skal allergene planter som bjørk, or og hassel unngås.

2.7.9 Kraftledninger

Alle plansaker skal redegjøre for eksisterende og planlagte høyspentanlegg (Kommuneplanens arealdel, §22).

En skal følge en varsomhetsstrategi når det gjelder lokalisering av boliger og aktivitetsområder inntil kraftledninger og andre høyspentanlegg. Dersom kraftledning ligger i bakken, bør det være en avstand på 6 meter fra senterlinjen av ledningen til boligen eller aktivitetsområdet. Trafokiosker bør ikke legges inne på aktivitetsområder. Avstand fra høyspent luftspenn til aktivitetsområde bør være 30-60 meter avhengig av strømstyrken. Avstanden fra 300 kV ledning bør være minst 60 meter.

2.7.10 Kulturminner

Det skal vurderes om det finnes kulturminner eller kulturmiljøer i anleggsområdet som det må tas hensyn til.

Kulturlandskap sammenfaller med hensynsone landskap, i henhold til Kommuneplanens arealdel § 35: Retningslinjer for hensynsone landskap. Det skal legges særskilt vekt på å ivareta kulturlandskapets verdier, jf § 32 om LNF-områdene.

Ved tiltak i kulturlandskapsområdet skal det legges særlig vekt på å ivareta kulturlandskapets kvaliteter, spesielt i form av tilpasning til terreng og vegetasjon. Det tillates ikke fremmede arter, hekker og andre tiltak som skaper skillelinjer som er utypiske for kulturlandskapet. Utomhusplanen skal på en tydelig måte vise at kulturlandskapets kvaliteter ivaretas.

2.8 Prosjektgjennomføring i kommunalt eide utomhusprosjekter

Kommunalt eide utomhusanleggsprosjekter kan være større eller mindre, sektorovergripende eller innenfor en enkelt avdelings ansvarsområde. Alle prosjekter av en viss størrelse i Bærum kommune skal følge kommunens prosjektmetodikk (Prosjektveiviseren for Bærum kommune).

Ulike etaters prosjektmetodikk skal tilpasses prosjektveiviseren, noe som vil gjøre samarbeid på tvers og prosessene rundt dette enklere. For utomhusanlegg skal både eiere (for eksempel Eiendom), brukere (for eksempel Skole), forvaltere og driftere (for eksempel Natur og idrett) involveres allerede i prosjektets konseptfase. For å få et best mulig sluttprodukt skal det sikres god tverrfaglig oppfølging i alle prosjektveiviserens fem prosjektfaser.

Som utgangspunkt for selve prosjektutførelsen skal det leveres prosjektbeskrivelse etter NS 3420 og andre førende dokumenter. Spesielle forhold som ikke omfattes av standarden skal ivaretas med tilleggspunkter i de postene der det er aktuelt. Det skal leveres et tydelig tegningsunderlag.

I gjennomføringsfasen skal byggeprosessen følges tett/kontrolleres på stedet av kvalifisert byggeledelse, inkludert anleggsgartnerfaglig kompetanse. Avvik fra beskrivelse som oppdages skal føre til iverksettelse av avbøtende tiltak for entreprenørs regning.

2.9 Innmåling og dokumentasjon

Det skal leveres måledata for tekniske anlegg som veier, anlegg i grunnen, gjerder, belysning og evt. andre viktige elementer i anlegget. Måledata leveres i SOSI-format, med koding etter gjeldende SOSI og FKB standard (felles kartdatabase).

Følgende elementer skal måles inn:

- Målsatt snuplass på egen grunn
- Alle veier
- Avstand fra nærmeste tiltak til regulert formålsgrænse/ asfaltkant
- Stigningsgrad, bredde og frisiktlinjer ifm avkjørsel
- Sluk og fordrøyning
- Eiendomsgrenser
- Nye stikkledninger og kabler i grunnen
- Belysning (i henhold til krav i Teknisk veilysnorm, Bærum kommune)
- Trapp og håndrekkverk

- Murer med angitt høyde og avstand til regulert veigrunn/asfaltkant
- Avgrensning av plantefelt inklusive greiner
- Areal plen, grasbakke, staufelt, buskfelt, grusdekke og andre dekker
- Faste installasjoner som lekeapparater, parkmøbler og annet.
- Trær som er omtalt i reguleringsplan (for eksempel vernede trær, viktige alleer)
- Gjerder som er omtalt i reguleringsplan
- Andre nye elementer, bygninger e.l.
- Plassering av tiltak for renovasjon

Skjult anlegg i grunnen skal ha bildedokumentasjon, som skal følge ved overtakelse, evt. som bilag til FDV-dokumentasjon der dette kreves.

Ansvar for innmåling/dokumentasjon:

Ved gjennomføring som rekkefølgekrav, er utbygger/tiltakshaver ansvarlig for at denne dokumentasjon foreligger ved overtakelse av anlegg.

Ved gjennomføring som kommunalt prosjekt, er prosjektleder ansvarlig for at innmåling skjer før prosjektet avsluttes.

For anlegg som skal driftes av avdeling Parkdrift i Natur og idrett, skal all nødvendig dokumentasjon legges inn ISYPark. Parkforvalter har ansvaret for at dette blir gjort, i samarbeid med prosjektleder/representant fra Natur og idrett i prosjektet.

2.10 Drift og vedlikeholdsplan

Krav til drifts- og vedlikeholdsplan skal innbefattes i beskrivelse av anlegget (del av oppdragsbeskrivelse for anlegget). Det skal også være utarbeidet en intensjonsbeskrivelse for anlegget med henvisning til skjøtsel og drift, se 2.2. Entreprenør som skal utføre garantiskjøtselsarbeid skal utarbeide egen plan for dette arbeidet, se 2.11 Garantidrift. Planen skal godkjennes av byggherre.

2.11 Garantidrift

Normalt stilles det krav om garantidrift av vegetasjon i utomhusanlegg i tre vekstse-songer etter at anlegget er ferdigstilt. Garantidrift skal inkludere alle arbeider som gjør at vegetasjonen i anlegget fremstår som velholdt og velfungerende. Det skal utarbeides en detaljert vedlikeholdsbeskrivelse som skal omhandle hva som skal vedlikeholdes av entreprenør, hvilke elementer som skal driftes av andre, for eksempel Natur og idretts driftsavdeling, nivået på skjøtselen samt partenes oppfølging og kontroll i perioden. An-leggene skal om mulig tilrettelegges slik at de kan driftes uten bruk av giftige midler.

Når tiltak gjennomføres som rekkefølgekrav, er utbygger/tiltakshaver ansvarlig for å innkalle kommunens prosjektansvarlige til kontroll og overtakelsesforretning. Når tiltak gjennomføres i kommunens regi, er prosjektleder ansvarlig for å innkalle til kontroll. Prosjektleder har også ansvaret for å overføre kunnskap om og planer for det nye anlegget til parkforvalter for området.

Det skal utføres kontroll ved ferdigstilling, og før garantidrift av grøntanlegg starter. Entreprenør skal her fremlegge fremdriftsplan over planlagte arbeidsoperasjoner for perioden. Videre skal det utføres minimum 2 årlige befaringer/kontroller (sen vår og tidlig høst), og det skal utføres kontroll ved utløp av garantidriften. I forkant av befaringer/kontroll skal skriftlig dokumentasjon på utførte arbeider oversendes byggherre/forvalter/driftssjef. Det skal føres protokoll/referat over kontrollbefaringene.

Byggherre kan innkalle til flere befaringer enn det oppgitte minimum dersom dette virker hensiktsmessig, og når som helst i driftsperioden be om utbedringer i henhold til standarden samt dokumentasjon på utført arbeid.

For kommunale anlegg som forvaltes av parkforvalter, vil det i tillegg til dette bli gjennomført hyppige kontroller, for store anlegg opp mot en gang pr. måned, og avvik rapporteres fortløpende tilbake til ansvarlig for garantidriften. Ansvar for disse kontrollene ligger hos parkforvalter.

Annen prosedyre og frekvens på oppfølging kan om ønskelig avtales i entrepris eller utbyggingsavtale, men bestemmelser i dette avsnitt skal legges til grunn som et minimum.

For 7'er og 11'er fotballbaner gjelder følgende bestemmelser: Garanti, tester og kontroll skal være i henhold til gitte føringer og krav i siste utgave av "Bestemmelser om tilskudd til anlegg for idrett og fysisk aktivitet, Kulturdepartementet»

2.12 Medvirkning

Barn og unge

Kommuneplanens § 6 (Retningslinjer) sier at barn og unge skal inviteres til å medvirke i saker som angår dem. Barn og unge kan uttale seg om reguleringsplaner som innebærer utformingen av felles uterom, lekeplasser, andre aktivitetsanlegg, samt utbygging som berører arealer barn og unge benytter til lek/opphold og gang- og sykkelforbindelser sommer og/eller vinter. I slike saker skal det først gjøres en avtale mellom forslagstiller og kommunen om et opplegg for medvirkningen. Kommunen kan gi veiledning og bør delta i forberedelse og gjennomføring.

Proessen legges vanligvis opp i samråd med kommunens barnerepresentant i interne formøter, evt. oppstartsmøter. Det er viktig at dette arbeidet kommer i gang tidlig, slik at det kan få en reell påvirkning på utformingen. Dokumentasjon av medvirkningsprosessen med innspill skal følge regulerings- eller byggesaken frem til administrativ og politisk behandling.

For områder som skal reguleres/utbygges, bør Barnetråkkregistreringer være gjennomført i forkant i samarbeid med barnehager og skoler i berørte nærområder. Dette for å sikre at arealer som benyttes av barn og unge ikke bebygges eller endres, uten tilpasninger og erstatningsarealer i umiddelbar nærhet med trygg tilgang.

Barnas representant samarbeider med og orienterer leder av Ungdomsrådet vedrørende større reguleringssaker og drøfter mulig tilrettelegging for medvirkning fra barn og unge. Uttalelser fra Ungdomsrådet og elevråd skal brukes som dokumentasjon i saker som angår barn og unge.

Om erstatningsarealer der anlegg eller områder for lek skal anvendes til andre formål, se Rikspolitiske retningslinjer for barn og planlegging.

Interesseorganisasjoner

Dersom det er ønskelig å ta i bruk friområder som tilleggsoppholdsarealer for skoler eller barnehager, skal aktuelle friluftsgang og andre interesseorganisasjoner få anledning til å uttale seg under prosessen.

2.13 Eierskap til offentlige friområder

Områder som reguleres til offentlige friområder skal overdras til kommunen etter opparbeidelsen. Dette skal sikres i utbyggingsavtaler til reguleringsplanen.

2.14 Sambruk

Uteområder i barnehager skal romme mange av de samme elementene som småbarnslekeplasser og nærlekeplasser, og skolegårder for grunnskolen kan fungere som en nærlekeplass, eller som en nærmiljøpark sammen med mange aktivitetsmuligheter for en bred aldersgruppe. Der det skal bygges nye skoler og barnehager i områder med stort press på arealene, eller eksisterende anlegg skal rehabiliteres/påbygges for å få plass til flere barn, kan det på den annen side også vurderes sambruk av nærliggende friområder eller andre arealer som tilleggsareal til skolens eller barnehagens uteoppholdsareal. Funksjonskrav for skoler og barnehager skal oppfylles også når det gjelder nærlekeplasser og leke/aktivitetsarealer i nærmiljøparker.

Før sambruk av arealer til ulike formål formaliseres, skal det foreligge en konkret vurdering av den samlede samfunnmessige nytten på kort og lang sikt. Forhold som skal vektlegges er tilgjengelighet til offentlige friområder i området sett i forhold til befolkningstetthet, andre gruppers bruk av friområdene, for eksempel eldre og andre som bruker områdene på dagtid, og arealets egnethet. Ansvarlig forvaltningsmyndighet i kommunen for det ønskede tilleggsarealet må tas med i innledende diskusjoner om slik sambruk.

Områder som skal kunne defineres som tilleggsareal må:

- være av en slik kvalitet at det egner seg for formålet (ikke støy-, flom- eller rasutsatt mm)
- tåle økt bruk og slitasje
- vurderes i henhold til naturmangfold mm. Sårbar natur, dvs områder med verdifullt naturmangfold, skal ikke benyttes som tilleggsareal
- kunne nås via en trafikktrygg gangforbindelse
- forbli tilgjengelig for allmennheten, også i skole/barnehagetiden
- kunne bli gjenstand for nødvendig oppgradering/kvalitetsheving innenfor skole- eller barnehageutbyggingens budsjett. Det må i så fall oppgraderes attraktive leke- og aktivitetsanlegg/ - utstyr som også fremmer allmenhetens bruk av området
- utløse midler til økt drift som påløper på grunn av omlegginger, økt slitasje på grunn av flere brukere/intensiv bruk mm.

Alle forslag om sambruk som nevnt over skal forelegges kommunens driftsansvarlige for området, som skal uttale seg til forslaget.

Hvis mulig, skal aktuelle friområder i privat eie bli regulert til offentlig friområde, og bli ervervet og opparbeidet i samsvar med opparbeidingsplan godkjent av kommunen. Området må uansett eierforhold oppfylle areal- og kvalitetskravene, dvs være egnet som uterom for aktuelle aktiviteter.

I spesielle tilfeller kan tilleggsarealet være regulert til privat formål (felles park, felles lekeområde o.l.), men være sikret til bruk for allmennheten gjennom reguleringsbestemmelser og egne avtaler mellom grunneier og kommunen. Da vil arealet kunne sidestilles med et offentlig friområde, dersom avtalen er langsiktig og innebærer at området har tilfredsstillende drift og vedlikehold, også for økt bruk.

Økt bruk av eksisterende friområder medfører større belastning og slitasje. Arealene må derfor gjøres tilstrekkelig robuste til å tåle en mer intensiv bruk med for eksempel bedre kvalitet på belegning, vegetasjon, overflatedekke og utstyr. Ny møblering og attraktive leke- og aktivitetsanlegg skal også fremme allmenhetens bruk av området. Med begrepet allmenheten menes folk i alle aldre.

Tilleggsareal for skole/barnehage skal ha en standard/kvalitet som er lik eller bedre enn skolen/barnehagens eget utareal. Det skal stilles konkrete krav om opparbeiding/forsterkning av arealet i planbestemmelse eller som vilkår ved dispensasjon i en byggesak.

2.15 Avvik fra utomhusveilederen

Bestemmelsene og retningslinjene i denne veilederen kan ikke fravikes uten at det foreligger særlig grunn.

Ønske om eller behov for avvik fra veilederens arealkrav eller tidligere vedtatte politiske prinsipper skal diskuteres i den/de kommunale faginstans(ene) som avviket berører og deretter fastlegges i reguleringsplan eller som dispensasjon til byggesak. Eventuelle fravik fra arealnormer for barnehager, barneskoler og ungdomsskoler skal behandles politisk.

3 Parker, gravplasser, friområder og natur-områder

Dette kapitlet omfatter kommunale parker og andre offentlig forvaltede og tilgjengelige utomhusarealer, friområder, turveier og områder for aktiviteter og rekreasjon i naturområder. Lekeplasser/aktivitetsanlegg er omtalt i kapittel 4.

3.1 Parker

Det skal legges vekt på å skape naturmangfoldige, estetiske, tilgjengelige, oversiktlige og trygge parker, tilpasset brukergruppens behov og områdets karakter. I parkene skal det grønne spille hovedrollen, men i større parker skal det i tillegg til plen, benker og plantefelt mm. også være rom for ulike former for aktivitetstilbud og treningsmuligheter for alle brukergrupper.

Bærum har mange forskjellige parktyper og kravene til grad av opparbeidelse og driftsnivå vil variere. Parkene som klassifiseres som Prioritert park i kommunens FDV-system ISYPark skal ha høy kvalitet både når det gjelder innhold og drift. Slike parker skal være godt fordelt innen kommunen. I andre, mindre parker vil kravene til innhold og driftsfrekvens kunne være noe lavere.

Parker skal ha trafikktrygg atkomst, og det skal legges til rette for sykkelparkering som gir mulighet for sikker låsing av sykkelrammen i alle anlegg.

Møblering

Utemøbler i parker og grøntanlegg skal normalt være i pulverlakkert stål, farge i henhold til plan og RAL-kodet. I et anlegg skal noen av benkene ha ryggstø og universelt armlene og ha sittehøyde på min. 45 cm. Det skal også være plasser til rullestoler både ved siden av benker og inntil bord. Benker skal normalt ha nedstøp e.l. Design, typer og antall kan variere med anleggets/områdets designprogram/profil.

Flaggstenger skal være i glassfiberarmert, hvit plast, med innvendig line. Flaggstenger monteres i standard innfestninger, i fast dekke. Flaggstanghøyde vil variere med funksjon.

For enkelte områder kan det være utarbeidet designhåndbøker eller andre type veiledere som det skal tas hensyn til ved prosjektering av nye anlegg eller rehabilitering av eldre anlegg eller elementer.

3.1.1 Vegetasjonsbruk

Se vedlegg 2 A Jord og 2 B Vegetasjon

Det er ønskelig med stor grad av variasjon når det gjelder vegetasjonsbruk i utomhusanlegg, både av hensyn til opplevelseskvalitet og naturmangfold. Der naturlig vegetasjon og terreng kan beholdes eller utvikles, skal dette vurderes og prioriteres.

Planter som velges ved nyanlegg og oppgraderinger skal være egnet for formålet (se også 2.6.2 Naturmangfold). Plantene skal være av god kvalitet og av riktig størrelse for formålet (se vedlegg 2 B.1).

Driftsaspektet må ivaretas ved anlegging av nye parkområder og ved rehabilitering eller oppgradering av eldre parker.

Valg av stauder gir mindre driftsintensive plantefelt enn sommerblomster, og skal velges der det er mulig. Sommerblomster bør bare benyttes i urner og plantekasser. Buskfelt og -rabatter kan velges der dette ikke kommer i konflikt med hensynet til trafikksikkerhet og andre sikkerhetsaspekter. Buskers ulike egenskaper (variasjoner i høyde, vekstform, bladverk, blomstring mm) bør utnyttes til fulle i anleggene. Vekster som tiltrekker pollinerende insekter skal prioriteres.

Treplantinger skal være varierte, både når det gjelder planteslag og -størrelse. Trærne skal ha herdighet tilpasset voksestedet. Trær med blomster som pollineres av insekter skal prioriteres. Det bør brukes et variert utvalg av treslag også i gatemiljø. Det er spesielt vanskelige kjøre- eller siktforhold, kan søyletrær brukes. Ved opparbeidelse av parkeringsareal på terreng skal det settes av plass til ett tre pr. fire bilplasser.

For å oppnå god tilvekst skal plantefelt ha tilstrekkelig jordvolum for plantene som skal vokse der. Spesielt for trær er det viktig at det settes av tilstrekkelig plass og jordvolum til at de kan nå sitt fulle potensiale. 10 m³ vekstjord pr. tre sikrer god vekst og skal etterstrebes. For trær nær harde flater skal rotvennlig forsterkningslag anvendes. Jorden skal være av god kvalitet og fri for rotugress. Se vedlegg 2 A.

Gressarealer i parker og parkmessige friområder driftes med ulike formål for øye. Intensive gressarealer skal anlegges med standard etter intensjonen. På en del av kommunens arealer skal det av hensyn til pollinerende insekter opparbeides mindre driftsintensive gressarealer med langgras- eller blomsterengkvalitet.

3.2 Gravplasser

Gravplassene er lovpålagte anlegg, og de er til for alle kommunens innbyggere. Gravferdslovens §2 stiller krav til at det i hver kommune skal være en eller flere gravplasser av slik størrelse at det til enhver tid er ledige opparbeidete graver for minst 3 prosent av kommunens befolkning.

Gravplassene er blant de store parkområdene i kommunen og fungerer som grønne lunger i nærmiljøet. Det skal legges vekt på å skape estetiske, tilgjengelige og trygge gravplasser, tilpasset områdets karakter.

Gravplassene skal holdes i hevd og forvaltes med den orden og verdighet som deres egenart tilsier.

Gravplassene skal

- ha en opplevelsesverdi og gi rom for rekreasjon, ro og ettertanke
- være tilrettelagt med veier, stier og benker, og være lett tilgjengelig for alle
- fremstå som naturskjønne, med en høy estetisk kvalitet
- utvikles med bærekraftige og miljøvennlige løsninger

Ved planlegging av nye gravplasser må det tenkes nytt i forhold til løsninger som tradisjonelt har vært benyttet. Driftsaspektet skal ivaretas ved anlegging av nye gravplasser og ved rehabilitering eller oppgradering av eldre gravplasser.

Gravplasser er permanente og kan ikke flyttes. Dette er parkanlegg med lang levetid, som skal planlegges med et langsiktig tidsperspektiv. Eldre gravplasser har kulturhistoriske verdier som må ivaretas/bevares.

3.3 Plasser og torg

Kommuneplanens arealdel 2017-2035 § 29.3 slår fast at sentrumsområder skal ha minst én allment tilgjengelig, universelt utformet utendørs møteplass (torg/plass eller park).

Torg som trafikkareal hører inn under Vei og trafikks ansvarsområde og Bærum kommunes veinormaler gjelder for disse områdene. I enkelte tilfeller kan det imidlertid være glidende overganger mellom parker og torg. Det følgende kommer i tillegg til bestemmelsene i veinormalene: Offentlige torg og plasser er i tillegg til å være trafikkarealer også ofte viktige møteplasser for kommunens beboere og besøkende. Oppholdsarealet må derfor utformes slik at det oppfattes som trygt og trafiksikkert (se TEK og SVVs håndbok V129 universell utforming av veier og gater). Torget eller plassen skal inneholde flere funksjoner, både sittemuligheter i sol og skygge, vegetasjon for opplevelse og avskjerming, og arealer for aktiviteter der det er naturlig.

Der det er mulig, skal deler av større plasser og torg utføres med en forsenkning for midlertidig oppsamling av regnvann ved skybrudd. Overflaten på toppdekket skal om mulig være helt eller delvis permeabel.

Utforming av plasser og torg skal skje i henhold til designprogram for området dersom et slikt er utarbeidet.

Det skal etableres sykkelstativ som gir mulighet for sikker låsing av sykkelrammen.

3.4 Veier, stier og løyper

Dette kapitlet omfatter ikke gang- og sykkelveier som driftes av Bærum kommune, Vei og trafikk (se Bærum kommunes Veinormaler for denne kategorien veier).

Ulike typer veier, stier og løyper er nærmere definert i Vedlegg 1 definisjoner.

Med unntak av lysløypene og enkelte turveier med vinterdrift, er det ikke krav til belysning langs turveier, stier og smett.

Alle kategorier av turveier, løyper og stier som opparbeides skal legges slik at de glir mest mulig skånsomt og naturlig inn i terrenget. Sideterrenget skal gis en myk, avrundet og mest mulig naturlig tilslutning til uberørt terreng.

Betegnelser, bruksområder og bredder for veier/stier/løyper, se Vedlegg 2 C.1
Fundamentering, oppbygging av veier/stier/løyper, se Vedlegg 2 C.2

3.5 Belysning

I henhold til Teknisk veilysnorm for Bærum kommune er kommunal utendørsbelysning definert som belysning av veier, gater, torg, plasser, parker, gang- og sykkelveier som er åpne for alminnelig ferdsel og anlagt eller overtatt av kommunen, og som kommunen har driftsansvar for. Teknisk veilysnorm for Bærum kommune er retningsgivende for alle belysningsarbeider som kommer inn under denne definisjonen. For slik belysning skal det utarbeides en prosjekteringsplan, og før detaljprosjektering startes skal planen være godkjent av Bærum kommune. Likeledes skal kabelplan sendes kommunen før arbeidene igangsettes.

I Bærum er de fleste smett, stier og turveier uten belysning og brøytes heller ikke om vinteren. Enkelte sentrale turveier har belysning og vinterdrift, og kommer inn under begrepet kommunal utendørsbelysning.

3.6 Friområder og naturområder

I friområder og naturområder er det mange hensyn å ta og mange interesser som skal ivaretas. Hensyn til opplevelse, verdifull natur, universell utforming, sikkerhet, estetikk og landskap skal vurderes, og inngrep og tiltak skal i størst mulig grad sikre samtlige interesser.

3.6.1 Hundeparker

Hundeparker skal ha en gjerdehøyde på minst 150 cm. Høyden, utformingen og gjerdetypen tilpasses omgivelsene og funksjonene der. Inngangsportene skal utformes med sluser, slik at hund og hundefører må gjennom to porter for å komme inn i selve hundeparken. Dette for at hunder ikke skal kunne snike seg ut av portene når andre kommer inn. Det må settes inn en egen port i gjerdet for gressklipper eller slåmaskin. Det må sørges for avfallsbeholder. Det kan vurderes å legge hundeparker i skogspreget terreng dersom det også finnes åpne tumlefelt.

3.6.2 Utfartsparkeringer

Parkeringsplasser på større utfartsområder skal ha et godt drenert toppdekke. På asfaltert parkeringsplass skal plassene oppmerkes. Parkeringsplassene nærmest inngang til friluftsområdet skal forbeholdes funksjonshemmede, og det skal være god plass for sykelparkering nærmest turvei eller løype. Antall parkeringsplasser for funksjonshemmede og ladepunkter for elbil skal være i henhold til gjeldende parkeringsforskrift. P-plass skal skiltes fra offentlig vei med farget standardskilt, eller for private veier hvitt skilt med sort skrift. Parkeringsplassene bør anlegges slik at de lett kan stenges for uønsket trafikk med store kjøretøy.

3.6.3 Veibommer, sperringer

Turveier og løyper bør ha veibom for å unngå uønsket trafikk med motorkjøretøy. Ved bom skal det være fri åpning på min 1,4 meter for å sikre atkomst for barnevogner og rullestoler. Veibom skal merkes med godt synlig refleks, skal kunne låses i åpen og lukket posisjon, og ikke gi klemfare for fingre. Standard sylindrelås for V52005 K-serie skal monteres. K1 og K23-nøkkel sammen med nytt nummer skal kunne betjene låsen. Kantsoner til friluftsområder skal sperres for innkjøring med stor stein eller andre løsninger.

3.6.4 Grill- og bålplasser

Grill/bålplasser skal plasseres på veldrenerte områder og i nærhet til vei og vann. Permanente plasser krever tillatelse av grunneier. Toppdekke av grus eller naturstein skal ha et minimumsareal på 2 x 2 meter. Selve bålet skal rammes inn av solide steiner og bør ha fastmontert grillrist.

Helårs grill/bål plass skal godkjennes av Asker og Bærum Brannvesen, og det skal settes opp skilt med regler for bruk av plassen med nødnummer til brannvesenet. Regler for bruk av bål plass kan lastes ned fra brannvesenets nettsider.

3.6.5 Lavvoplasser og gapahuker på kommunale friområder

Generelle krav

Lavvo eller gapahuk på kommunale friluftsområder kan tillates etter skriftlig avtale med Natur og idrett. Permanent lavvo eller gapahuk skal byggemeldes på ordinær måte hos Byggesak og plasseres i samråd med Natur og idrett. Plassering skal være minst mulig synlig i terrenget, fra turveier, utfartsområder og byggeområder.

Lavvo og gapahuker skal ikke plasseres i områder med viktig naturmangfold, i fuktige og slitasjeutsatte områder eller viktige områder for viltet. De skal heller ikke plasseres i nærheten av sårbare kulturminner.

I områder med krav til universell utforming skal høyde på gapahukers bakerste vegg være minst 150 cm. I fast gulv kan lem som slås opp på deler av gulvet lette atkomst til plass under tak for rullestol.

Der det er mulig eller er liten plass, bør to eller flere institusjoner/organisasjoner samarbeide om hvert uteområde.

Det kan lages en enkel, skjermet utedo der det er langt til offentlig toalett.

Materialvalg	Trematerialer på gapahuker skal være i farger som glir mest mulig inn i det aktuelle terrenget. Duk på lavvo skal være i tykt, lydsvakt plastmateriale eller bomullsduk. Farge: dyp grønn/brun.
Aktivitetsutstyr	Utforming og plassering av slikt utstyr skal skje i samråd med Natur og idrett. Forskrift om sikkerhet ved lekeplassutstyr legges til grunn for alle innretninger.
Rydding, Vegetasjon	Det tillates enkel krattrydding i umiddelbar nærhet av lavvo/gapahuk i samråd med Natur og idrett.
Drift	Leietaker skal sørge for at det alltid er ryddig i området. Når leieforholdet opphører, skal alle innretninger fjernes umiddelbart.

3.6.6 Badeplasser, strender og skjærgården

Anlegg for bading og skjærgårdsutfart Bærum har en forholdsvis lang kystlinje, men store deler er privatisert eller på annen måte utilgjengelig for allmennheten. Enkelte større eller mindre områder er avsatt til bading. Disse badeplassene har varierende grad av universell utforming, avhengig av beliggenhet og topografi.

Alle tilrettelagte badeplasser skal ha løsninger som gjør det enkelt å komme opp og ned av vannet, eksempelvis badestige, badeplattform, trappeløsning eller rekkverk. Rampe kan brukes på sentrale badeplasser med universell utforming på alle anleggsdeler. Rampe skal være utført i sklisikkert materiale og skal ha gripelister i to høyder samt solid avvisningkant helt nederst. Der det er fare for islegging bør alle tiltak som går fra land til vann kunne fjernes om høsten, og settes ut igjen om våren.

Sandstrender Tilrettelagte badeplasser skal ha forskriftsmessig avsperring mot båttrafikk, og standard badebrygge i passende avstand fra land innenfor avsperring mot båttrafikk. Det skal være rutiner for ettersyn og vedlikehold av alle tiltak. Utlegging av sand er søknadspliktig. Normalt skal det ikke anlegges sandstrand på muderbunn eller der det er strandvegetasjon. I mange tilfeller vil strøm- og bunnforhold gjøre sandutlegging uaktuelt. Det er vanskelig å få sand til å ligge der det er strømutsatte eller bølgepåvirkete strender. Det skal ikke opparbeides sandstrender der det kan få konsekvenser for viktig marint naturmangfold. Sandkvalitet skal alltid testes og godkjennes av kommunen. Det skal normalt ikke brukes mergel (kalkinnhold 25-75%).

Anlegg for vannlek, stuping, mm.

Anlegg for vannlek og annen vannaktivitet skal risikovurderes etter samme mal som for lekeplassutstyr. Dette gjelder også anlegg som er flytende i sjø. Stupeanlegg skal utformes etter kravspesifikasjon i til en hver tid oppdaterte statlige retningslinjer og bestemmelser i Anlegg for idrett og friluftsliv. Mål og utforming, planlegging og bygging.

3.6.7 Brygger

Kommuneplanen §11.6: Bøyeanlegg kan kun etableres i areal avsatt til småbåthavn. Brygger sorterer under tiltaksklasse 2. Området må være regulert til brygge.

Universelt utformede brygger: Skal være tre meter brede og to meter dype (for å kunne snu med rullestol), og med stoppkant 10 cm. Bryggen må minst kunne tåle vekten av to rullestoler med brukere, det vil si minst 600 kg.

Brygger på områder som er tilrettelagt med tilgjengelige turveier, skal konstrueres med to ulike høyder som tillater ombordstigning med rullestol på rampe fra ulike fartøystørrelser og normal vannstandsvariasjon. Det skal være rampe med maks 1:20 mellom nivåene på brygga. Der en bruker rekkverk mot sjø, skal laveste, horisontale nivå ha åpning i rekkverk på ca. 5 meter for enklere utsetting av kajakk/kano. Laveste nivå skal ha bordkledning ned til vann og prosjekteres 0,5 m over normalvannstand.

Fiskeplasser, fiskebrygger: For universell utforming bør fiskebrygge være minst 3 m dyp og 4 m bred med stoppkant på minst 10 cm mot vann eller skrent.

3.6.8 Toaletter

Friluftstolett vurderes plassert på viktige badeplasser og utfartsområder, og type vurderes i hver plan.

Toaletter skal plasseres med formål om tilgjengelighet for flest mulig, god estetisk tilpasning til omgivelsene, minst mulig inngrep i naturen og gunstig drift. Der det må benyttes toalett med tank som skal tømmes, skal toalettet monteres slik at det ikke blir stående vann rundt tanken. Vei og eventuelt snuplass for bil som skal tømme tanken skal tilpasses skånsomt til sideterenget. Løsning vurderes i den enkelte plan.

3.6.9 Revegetering/beplantninger i naturområder og friområder

Ved revegetering i natur- og friområder skal det benyttes eksisterende jordmasser (toppmasser) med frø- og rotbank av stedege planter. Ved anlegg av turveier eller ved andre typer inngrep skal toppmassene tas skånsomt av og deponeres på en forsvarlig måte i området for gjenbruk i anlegget. Jordmasser med fremmede arter skal ikke gjenbrukes, og disse massene skal ikke blandes med brukbare jordmasser. Dersom det ikke finnes tilstrekkelige jordmasser, kan det benyttes dokumentert ugressfri jord uten innhold av torv som i størst mulig grad ligner den opprinnelige jorden.

Ved nyplanting skal det benyttes planteslag som ellers forekommer naturlig på steder med tilsvarende vekstvilkår i området, med en herkomst som er mest mulig like plante stedet.

Ved revegetering eller nyplantinger i naturlike friområder skal det så langt det er mulig følges samme prosedyre som for naturområder i forhold til plantevalg og bruk av stedegne masser. For arealer i friområder som skjottes mer parklignende, for eksempel med jevnlig gressklipping, se 3.1 Vegetasjon.

3.6.10 Møblement og annet utstyr

Antall og type møbler vurderes i hver enkelt plan. Materialer skal være bestandige og kreve minst mulig vedlikehold.

Benker og bord i natur- og friområder

Det skal være enkel tilgang til benk for de som er dårlig til beins. Sittehøyde bør være 45-50 cm. I en sittegruppe skal det være minst en benk med universelt utformet armlene, ellers bør en enkeltstående benk ha minst ett armlene. Det bør være plass (1,6 m bredde) for rullestol ved siden av benken. Det ska være et fast grusdekke både på sitteplassen og i atkomstområdet mellom veien og sitteplassen.

Der det er tilgjengelig atkomst for rullestol, skal det benyttes benkebord med fri høyde på 70 cm til bordplate, og med plass til rullestol på enden. Snuplass for rullestol bør være minst 1,5 x 1,5 m

Benker og bord i friluftsområder der det av topografiske årsaker ikke kan stilles krav til universell utforming kan ha andre dimensjoner.

Sitteplasser og bord bør trekkes litt vekk fra gang- eller turvei. Det bør generelt være min. 3 benker pr. km turvei, men dette må vurderes fra sted til sted, avhengig av blant annet topografi, turveistandard, bruksfrekvens, målgrupper og naturhensyn.

Søppelkasser

På store, sammenhengende friområder, parker og badestrender skal behov for nedgravde avfallscontainere vurderes. Vurderingskriterier er: Mulighet for hensiktsmessig tømning/ henting med tunge kjøretøy, forenkling for driftspersonell, mulige luktproblemer for publikum, muligheter for sortering i ulike fraksjoner mm. Størrelse på container skal være 5 m³ om ikke annet er bestemt.

Ordinære søppelkasser uten sortering i bymiljø skal normalt være pulverlakkert, ha RAL-kodet farge i henhold til plan, ha design i henhold til designprogram for prosjektet eller være i henhold til kommunal standard. Kassene skal ikke være mindre enn 100 liter.

Søppelkasser plasseres kun på de største friluftsområdene, og dette vurderes i hvert tilfelle. Beholderne plasseres lett tilgjengelig uten hindringer rundt.

Sykkelstativ

Det skal etableres sykkelstativ ved sentrale inngangspunkt til mye brukte friluftsområder og ved alle viktige badeplasser. Det skal velges stativer som gir mulighet for sikker låsing av sykkelrammene.

3.6.11 Informasjonsskilt og løypemerking

Kommunens retningslinjer for vignettbruk og layout skal anvendes for å utforme skilter. Den digitale arbeidsfilen (InDesign e.l.) skal overleveres til kommunen. Kommunen skal ha mulighet for å senere redigere arbeidsfilen hvis endringer tilsier at det er behov for det. For områder med egen visuell profil skal profilen følges.

Innenfor byggesonen skal det skiltes i henhold til kommunens til en hver tid gjeldende regler.

Skilter må plasseres slik at de ikke er til hinder for frisikt, siktlinjer eller drift og vedlikehold av omkringliggende arealer. Der det er mulig, skal man kunne lese skilter fra sittende stilling fra ca. 1 meters avstand.

Det vises til NS 3041; Skilting – veiledning for plassering og detaljer.

Skilting i marka

Det er i hovedsak tre hovedaktører som har skilt i Bærum kommunes skogsområder - Den Norske Turistforening, Skiforeningen og kommunen selv (friluftsliv og parkering). I tillegg kan det forekomme enkelte private skilt. Nye skilt i marka skal godkjennes av kommunen, og bør utarbeides i samarbeid med kommunen.

3.6.12 Gjerder, porter og rekkverk

Sikringsgjerder monteres i henhold til sikringsplan/ROS analyse i reguleringsplan, eller kommunens anvisning. Sikringsgjerderer normalt sort eller galvanisert flettverksgjerde i høyde 90-120 cm, avhengig av mulig fallhøyde. Gjerde skal ha overligger for å sikre lang levetid.

Rekkverk langs stier uten spesielle faremomenter skal normalt være galvanisert eller pulverlakkert stålrørsrekkverk med én underligger. Farge sort eller mørk grønn.

3.6.13 Belysning

Allmennbelysning skal gi trygg, sikker og komfortabel ferdsel, med lite blinding, god ansiktsgjenkjennelse og belysning av nære omgivelser som sentrale kriterier. Master er viktige ledelinjer vinterstid, og skal derfor følge veiens/ganglinjens geometri nøye. Plassering av belysning skal tilpasses vegetasjon, krysningspunkter, tilgrensende belysning, mv. Belysning skal ha sikker tilgang med lift.

For lysløyper og turveier med belysning er det viktig med riktig fargegjengivelse samt belysning av veiens nære omgivelser. Dette både av hensyn til turgåeres trygghet og komfort, og til sikkerheten for syklister og skiløpere. Barmark er utgangspunktet for beregning av lysbehov.

Plassering av lys på bruer og langs vassdrag skal gjøres slik at «strølys» ikke kommer ut på vannflaten. Slik belysning skal oppføres i samråd med Bærum kommune, Natur og idrett.

4 Leke- og aktivitetsanlegg i boligområder, parker og friområder

Dette kapitlet omhandler ulike typer leke- og aktivitetsanlegg, fra private småbarnslekeplasser i sameier o.l. for de minste barna nær hjemmet, til større offentlige eller private nærlekeplasser og til store nærmiljøparker. Rene idrettsanlegg omtales i kapittel 5, mens uteoppholdsarealer ved barnehager og skoler har egne kapitler (henholdsvis kapittel 6 og 7). Sambruk av arealer, for eksempel formalisering av skolers bruk av nærliggende friområder, se kapittel 2.14 Sambruk. For valg av vegetasjon, jord, drift av anlegg mm., se også kapittel 3 og Vedlegg 2 og 3.

4.1 Generelle krav

Alle leke- og aktivitetsanlegg i boligområder, parker og friområder skal være trivelige grønne lunger, der en tar vare på naturkvaliteter eller skaper et grønt miljø med stedstilpasset vegetasjon der natur mangler. Arealet skal utformes slik at det kan etableres et robust vegetasjonsdekke med ulike typer vekster. Trær som solskjerming skal vurderes.

Ved utbygging av boligområder skal de gunstigst beliggende arealene med hensyn til solforhold, støy, forurensning og lokalklima avsettes til uteoppholdsareal.

Uteoppholdsarealet skal være en trygg og inkluderende oppholdsplass som stimulerer til sosial kontakt, samhandling og utvikling for alle. Det skal gi muligheter til fysisk utfoldelse og sanseopplevelser til alle årstider, samtidig som det skal tilrettelegges for rolig lek og hvile.

Andre generelle krav til fysisk utforming av anleggene

- Hovedmålgruppen (brukernes alder) er styrende for hvilke funksjoner som gis prioritet ved valg av utstyr og løsninger.
- Ved valg av utstyr og løsninger skal en komplettere eksisterende leke- og aktivitetsmuligheter i nærmiljøet sett som helhet.
- Lekeplasser skal stimulere til aktivitet til alle årstider, og en skal utnytte de mulighetene som terreng og natur gir. Naturlig og variert terreng og vegetasjon som del av lekeareal kan redusere behovet for kunstige lekeinstallasjoner, såfremt funk-

sjonskravene oppfylles.

- All materialbruk skal være miljøvennlig og det skal vurderes livsløpknaster før etablering.
- Ballfelt/ballbaner skal avgrensas av terreng, gjerde eller ballfangernett i aktuell høyde. På Fornebu tillates ikke ballfelt på kvartalslekeplasser (tilsvarende nærlekeplasser i denne veilederen).
- Ballbaner skal om mulig ha tilhørende amfi eller sitteplasser innenfor avgrensinger.
- Plassproduserte løsninger skal i størst mulig grad unngås. Dersom plassproduserte løsninger og elementer skal benyttes, skal de risikovurderes i henhold til lov om produktkontroll og forskrift om sikkerhet ved lekeplassutstyr. Alt lekeutstyr skal kontrolleres jevnlig av godkjent lekeplasskontrollør.
- Det skal være gode og trygge parkeringsmuligheter for sykkel på nærlekeplasser og i nærmiljøparker.
- Tilgjengelighet på lekeplasser: Atkomster, plassdekke, fallunderlag og utstyr/løsninger skal utformes slik at deltakelse og likeverd sikres tilfredsstillende. Konkret innebærer dette at alle skal kunne komme inntil minimum en del av hvert lekeanlegg eller utstyr. Det skal være utstyr og utfordringer som passer for alle aktuelle aldersgrupper.

Det skal sikres en helhetlig, god løsning ved fordeling av areal til de ulike kategoriene av leke- og aktivitetsanlegg, ut i fra alderssammensetning og lokalisering i nærmiljøet.

I sentrumsområder og i avviksområder for støy er kravene lavere, se under kap. 9 og kommuneplanens bestemmelser.

Tabellen på neste side gir retningslinjer for hvilke typer av lekeplasser og aktivitetsområder som utløses i forhold til antall boliger i et område. Tabellen er basert på tværfaglige vurderinger og praksis i Bærum kommune.

	Småbarnsleke- plass	Nærlekeplass	Nærmiljøpark
Avstand fra bolig	Maks. 50 m i vekstområder, maks. 100 m utenfor vekstområder	Maks. 200 m	Maks. 500 m
Primær aldersgruppe	0 – 6 år	5 – 13 år	Over 10 år
Utløsende antall boen-	5 - 25 boenheter	Fra 25 til 200 boenheter	Fra 200 til 1000 boenheter
Minimums- størrelse	125 m ² Min. 25 m ² pr. boenhet	1 500 – 2 000 m ² En nærlekeplass for hver 25. boenhet. Ikke krav til m ² pr. boenhet, men samlet for lekeplassene. Det betyr at f.eks. 50 boenheter gir krav om to nærlekeplasser på 1 500 m ² hver, mens 98 boenheter må ha tre x 2 000 m ² fordelt på 1-3 nærlekeplasser . Disse plassene kommer i tillegg til småbarnslekeplassene.	6 000 m ² En nærmiljøpark for hver 200. boenhet. Ikke krav til m ² pr. boenhet, men samlet. Det betyr at f.eks. 400 boenheter krever to nærmiljøparker på 6000 m ² eller én på 12 000 m ² . Disse parkene kommer i tillegg til småbarnslekeplasser og nærlekeplasser.

Krav til MUA defineres i reguleringsbestemmelsene, hvorav areal til lek og aktivitet. Ved opparbeiding av ulike kategorier leke- og aktivitetsareal, se påfølgende punkt.

4.2 Småbarnslekeplass

Denne kategorien lekeplasser er privateide og -driftede, felles lekeplasser i boligområder. Lekeplasser som betjener flere gårds- og bruksnumre skal fradeles på eget bruksnummer. Alle boligene som sogner til lekeplassen skal være tilknyttet med hver sin ideelle eierandel. Lekeplassene skal være ferdig opparbeidet før det gis brukstillatelse for boligene.

Alle felles uterom i boligbebyggelse skal inneholde ett eller flere arealer med aktivitetsmuligheter for de minste barna, fra ett til seks år. Lekeplassen skal ha trafikktrygg atkomst og være trygg og skjermet. Den skal utformes og utstyres slik at barna har mulighet både for fysisk aktivitet og samhandling. Lekeplassen skal ligge maks. 50 m fra boenheten den er tilknyttet.

Minimum 25 m² pr. boenhet skal avsettes til småbarnslek, se tabellen over. Småbarnslekeplassene skal inneholde minst ett grøntinnslag (større busk, tre e.l.) og minst ett element (naturlig eller fabrikkert) som innbyr til samlek og bevegelse. Aktivitetsarealet skal gi muligheter for å bruke og utforske flere naturelementer som stein, grus, jord, gress, løv, kvister mm. Lekeplassen skal inneholde minimum 0,5 sitteplasser for voksne pr. boenhet.

Ved flere enn ti boenheter skal det i tillegg være noe fast dekke for trehjulssyssel, barnevogn og rullestol, samt opprettes plass med bord og benker og om mulig plass for grill.

Småbarnslekeklassen skal stimulere til ulike aktivitetsfunksjoner hos barna. Området og lekeinnetningene skal utfordre følgende bevegelseskategorier: Krype, gå, løpe, huske/gynge, balansere, klatre, skli, hoppe, slenge, rulle, sykle.

I et område med flere småbarnslekeklasser skal det legges vekt på variasjon i lekeplases innbyrdes innhold og utforming, eventuelt samlokalisering av småbarnslekeplasesene for å oppnå større variasjoner i innhold.

4.3 Nærlekeplass

Nærlekeplasser kan være offentlige eide og -driftede arealer, eller privateide og -driftede arealer i store utbyggingsområder.

Denne type aktivitetsanlegg skal stimulere til motorisk og fysisk utfoldelse og skal gi muligheter for allsidige aktiviteter. Hovedmålgruppen er barn fra fem til tolv år. Kravet til nærlekeplass stilles der det er flere enn 25 boenheter som bygges i felt og kommer i tillegg til småbarnlekeplasesene. Minimumsstørrelse er 1500 m². Kravet til arealstørrelse øker ved hver 25. boenhet (50 boenheter skal ha 3000 m², 75 boenheter 4500 m² osv. Antall nærlekeplasser tilpasses bebyggelsesmønster og terreng. Det er en forutsetning at nærlekeplasesen skal ligge innenfor en avstand på 150-200 m fra boligen, og arealet skal ha en størrelse og form som muliggjør ulike typer aktiviteter. Følgende funksjonskrav skal oppfylles: Det skal være muligheter for å klatre, henge, krype, løpe, sykle, balansere, ake, bruke skøyter og ski, leke og spille med ball.

Eksisterende terreng og vegetasjon skal søkes bevart som verdifulle leke- og oppholdsarealer. I tillegg skal lekeplasesen romme minst fem ulike anleggselementer for hele aldersspekteret. Arealet bør deles opp i ulike soner for ulik aktivitet. Det skal etableres sitteområder som er egnet for sambruk med voksne og eldre. Atkomsten til nærlekeplasesen skal være en trafikktrygg gangforbindelse (se definisjon, Vedlegg 1). Det skal være gode og trygge parkeringsmuligheter for sykkel på nærlekeplasser.

4.4 Nærmiljøpark

En nærmiljøpark skal være et inspirerende aktivitets- og møtested for hele nærmiljøet, ligge innenfor en avstand på 500 m fra boligen og ha trafikktrygg gangforbindelse. Krav til nærmiljøpark stilles der det er flere enn 200 boenheter som bygges i felt, og kommer i tillegg til småbarnslekeplasesene og nærlekeplasesene. Minimumsstørrelse er 6000 m². Kravet til arealstørrelse øker ved hver 200. boenhet (400 boenheter skal ha 12 dekar, 600 boenheter 18 dekar osv.) Antall nærmiljøparker kan tilpasses bebyggelsesmønsteret, slik at avstandskravet til boligene innfris.

Når det gjelder innholdet av aktiviserende elementer er de største barna (fra 10 år) hovedmålgruppen. Men yngre barn og voksne i alle aldre med ulike behov skal også kunne finne seg til rette i nærmiljøparken. Beplantning, sittegrupper, treningsapparater e.l., leke- og aktivitetstilbud for barn i alle aldre, inkludert ballbane(r), skal integreres i en helhet i nærmiljøparken.

Utforming og programmering av anlegget skal sees i sammenheng med det totale aktivitets- og rekreasjonstilbudet i området. Aktivitetselementer i uteoppholdsarealer ved grunnskoler kan også inngå som aktivitetselementer i eller ved en nærmiljøpark (se 2.14 Sambruk).

Nærmiljøområdene eller -parkene skal ha et overordnet, grønt preg. Det skal legges vekt på å bevare mest mulig uberørt terreng og bevare eller forsterke naturlig, stedegen vegetasjon, samtidig som det tilføres ny, parkmessig beplantning der det er naturlig. Det skal i tillegg til ulike aktivitetselementer også tilrettelegges for rolig aktivitet, med sittemuligheter både nær aktivitetselementene og skjernet fra dem.

Nærmiljøparkene skal stimulere til motorisk og fysisk utfoldelse og skal gi muligheter for allsidige aktiviteter. Følgende funksjonskrav skal oppfylles: Det skal være muligheter for å klatre, henge, krype, løpe, sykle, balansere, ake, bruke skøyter og ski, og spille ballspill. Om ballbane skal være 7-er bane, 5-er bane, universelt utformet flerbruksbane eller sandvolleyballbane, skal sees i sammenheng med størrelsen på nærmiljøparkens areal og det øvrige aktivitets – eller idrettsanleggstilbudet i området.

Det skal være gode og trygge parkeringsmuligheter for sykkel i nærmiljøparker.

Anlegg for belysning skal ha tidsstyring. Det skal brukes tilstrekkelig høye master i aktivitets/ballanlegg for å unngå skader og hærverk. Belysning skal ikke forstyrre nabolag eller gi vesentlig fjernvirkning.

Anbefalinger i veilederen «Støyvurdering ved etablering av nærmiljøanlegg», Helse- og omsorgsdepartementet, legges til grunn ved planlegging og etablering av anlegg.

5 Idrettsanlegg

Kapitlet omhandler både større, komplekse idrettsanlegg for organisert og egenorganisert aktivitet, mindre enkeltanlegg som for eksempel en ballbane samt spillemiddelutløsende anleggselementer som del av en nærmiljøpark, et skoleanlegg mv.

Idrettsanlegg er en viktig arena for fysisk aktivitet og en møteplass i nærmiljøet for alle innbyggere uansett alder, kjønn, funksjonsevne og bakgrunn.

Det skal legges til rette for sambruk med og samlokalisering til boligområder, skole, barnehage, arbeidsplasser eller institusjoner med fellesfunksjoner som atkomst, parkering, garderober, møte-/sosiale rom etc.

Idrettsanlegg skal utformes og opparbeides etter Kulturdepartementets Bestemmelser om tilskudd til anlegg for idrett og fysisk aktivitet. Valg av type idrettsanlegg skal baseres på behov og dialog med relevante brukergrupper, som barn og unge, idrettsrådet, lokal velforening og kommunens idrettsavdeling.

Denne type anlegg skal alltid meldes kommunen v/Idrettsavdelingen for idrettsfunksjonell forhåndsgodkjenning **før** anlegget påbegynnes.

Enkelte idrettsanlegg kan bygges på tak, under bakken eller i 1. etasje. I så fall må det blant annet stilles krav til atkomst (god tilgjengelighet både fysisk og visuelt til omgivelsene) og sikkerhet.

Størrelser og funksjonskrav for det enkelte anlegg, se Kulturdepartementets Bestemmelser om tilskudd til anlegg for idrett og fysisk aktivitet.

Eksempel krav fotball

Element	Mål i meter, inkl. sikker- hetssone	Spilleflate	Banedecke	Utstyr
7-er bane fotball	46 x 66	40 x 60	Kunstgress	Lysanlegg, fotball- mål 4 stk 7-er, gjerder, ballfanger- nett, port
9-er bane fotball	53 x 73	50 x 70	Kunstgress	Lysanlegg, fotball- mål 4 stk 7-er, 2 stk 11-er, gjerder, ballfangernett, port
11-er bane fotball	72 x 110	64 x 100	Kunstgress	Lysanlegg, fotball- mål 4 stk 7-er, 2 stk 11-er, gjerder, ballfangernett, port

Belysning av idrettsanlegg

Generelle krav og anvisninger:

- Lysanlegg skal tilfredstille Kulturdepartementets krav for den enkelte type anlegg.
- All belysning på mast skal være tilgjengelig med liftbil.
- Alle armaturer skal ha metalloverdekning.
- For armaturer med LED-lyskilder med master på 6 m eller lavere, kreves indirekte eller diffusert belysning. Direktestråling fra LED-elementene aksepteres ikke, og store, reflekterende flater foretrekkes.
- Det kan benyttes LED eller keramisk metallhalogen som lyskilder. Andre lyskilder må godkjennes spesielt.
- Armaturvalg og masteplassering skal gi god belysning av mørke kroker og kanter nær vei og anlegg

6 Uteoppholdsarealer i barnehager

6.1 Innledning

Med uteoppholdsareal i barnehager menes det arealet som barna har tilgjengelig innenfor gjerdet til lek og aktiviteter. Arealet skal kunne benyttes til enhver tid gjennom hele året.

Alle barnehager skal blant annet godkjennes i henhold til Lov om barnehager og Forskrift om miljørettet helsevern i barnehager og skoler. Regelverkene stiller krav til uteområder. Kunnskapsdepartementets gjeldende veileder for utforming av barnehagens utearealer er under revisjon.

Veileder for utomhusanlegg i Bærum kommune angir kommunens krav til uteoppholdsareal i barnehager.

6.2 Lovverk og faglige anbefalinger

I barnehagelovens §1 Formål står det blant annet at «*Barna skal få utfolde skaperglede, undring og utforskertrang. De skal lære å ta vare på seg selv, hverandre og naturen. Barna skal utvikle grunnleggende kunnskaper og ferdigheter. De skal ha rett til medvirkning tilpasset alder og forutsetninger.*»

Videre står det i §10 Godkjenning og Merknader til §10 at «*Barnehagens fysiske rammer, dvs. lokaler og uteområder, må være egnet for barnehagedrift*» og «*uteområdene må utformes på en måte som tar hensyn til små barns behov for kroppslige utfordringer som fremmer lek, læring og omsorg*»

Kunnskapsdepartementets veileder for utforming av barnehagers utearealer beskriver de aktiviteter en barnehage bør tilby og hvilke kvaliteter disse bør ha i tråd med lovens føringer. Videre omtales også trafikk og atkomst, påvirkning av værforhold og årstider, vegetasjon og sikkerhet. Veilederen er retningsgivende for Veileder for utomhusanlegg i Bærum kommune i forhold til barnehager.

Forskrift om miljørettet helsevern i barnehager og skoler har som formål å fremme helse, trivsel, gode sosiale og miljømessige forhold samt forebygge sykdom og skade. Den stiller bl.a. krav til utearealets beliggenhet (§8), utforming (§9), aktivitet (§10), psykososiale forhold (§12), sikkerhet (§14) og lydnivå (§ 21). Hva som anses som god praksis på områdene er presisert i Helsedirektoratets veileder til forskriften.

6.3 Overordnede målsettinger for uteoppholdsareal

Barnehagens uteoppholdsareal skal utformes på en slik måte at alle barn får gode muligheter til å delta aktivt i lek og andre pedagogiske aktiviteter. Uteområdet må tilrettelegges for å fremme trivsel, gode sosiale forhold og forebygge skader og ulykker.

Det skal tas hensyn til at barn i ulike aldre og med ulikt ferdighetsnivå skal kunne benytte de samme arealene. Utearealet skal være variert, slik at man kan veksle mellom rolig lek og fysisk utfoldelse i store grupper, små grupper eller alene.

6.4 Miljøkrav

Uteområdet skal ha gode sol- og skyggeforhold (krav: 5 timer ved vårjevndøgn), godt lokalklima og være skjermet mot vind.

Området skal ikke ha støynivå over anbefalte grenseverdier i siste utgave av Retningslinje for behandling av støy i arealplanlegging T-1442. Støy fra tekniske installasjoner skal være i henhold til krav i NS-8175 tabell 19. Luftkvaliteten skal være i henhold til tabell 1 i Retningslinje for behandling av luftkvalitet i arealplanlegging T-1520.

Strålevernforskriften setter krav til at eksponering av elektromagnetisk felt fra kraftlinjer og trafostasjoner skal være så lav som mulig og under $0,4 \mu\text{T}$. I planer der det forventes feltnivåer over $0,4 \mu\text{T}$ i årsgjennomsnitt, er forslagsstiller ansvarlig for utredninger som definert i Statens stråleverns brosjyre «Bebyggelse nær høyspenningsanlegg: Informasjon om magnetfelt fra høyspenningsanlegg». Grunnen skal sjekkes for forurensning, evt. med en miljøteknisk undersøkelse i henhold til siste utgave av TA-2261 Veileder for undersøkelse av jordforurensning i nye barnehager.

6.5 Arealkrav

I Bærum kommune er arealnормen inne fastsatt til 4 m^2 for barn over tre år og $5,3 \text{ m}^2$ for barn under tre år. Utearealet i barnehagen skal være omlag seks ganger så stort som leke- og oppholdsarealet inne, i snitt 28 m^2 /barn i henhold til Lov om Barnehager, § 10 med merknader og Kunnskapsdepartementets veileder for utforming av barnehagers uteareal.

I vekstområder er det spesielt viktig å sikre tilstrekkelige utearealer i barnehager, siden disse også blir viktige områder for nærmiljøet. Ved store utbygginger skal valg av tomt til barnehage prioriteres, slik at arealkravet ivaretas og at utearealet kan oppnå høy kvalitet i forhold til sol, støy mv.

Arealkrav etter Plan- og bygningsloven (MUA) beregnes ut i fra gjeldende definisjon, se Vedlegg 1, Definisjoner. Utearealets egnethet til formålet skal vurderes i hvert enkelt

tilfelle, dette gjelder spesielt overbygd areal, bruk av takterrasser og bratt terreng, som kan være egnet eller uegnet til uteareal avhengig av formålet.

Kommunen kan, som godkjenningsmyndighet jfr. Barnehagelovens §10 Godkjenning, «*sette vilkår for driften med hensyn til antall barn, barnas alder og oppholdstid*» ut fra størrelsen på arealet.

En redegjørelse for blant annet uteområdet skal sendes Folkehelsekontoret i kommunen, som godkjenningsmyndighet i forbindelse med søknaden om godkjenning etter Forskrift om miljørettet helsevern i barnehager og skoler.

Avvik fra arealnorm

Ved avvik fra kommunens arealnorm, det vil si ved krav om redusert areal i et prosjekt, må prosjektet godtgjøre at dette blir kompensert med økt kvalitet på utearealene og/eller sambruk av nærliggende utearealer for lek og aktiviteter. Tiltakshaver skal gjøre rede for avbøtende tilpasninger og kompenserende tiltak. Disse skal beskrives i reguleringsplanen, se kap. 2.15. Tilpasningene og tiltakene kan være organisatoriske tilpasninger, eller bruk av friområder, grøntområder og lignende som barn og voksne enkelt og trygt kan benytte. Ved sambruk av arealer, se kap. 2.14.

En konsekvens av eventuelt redusert areal er økt behov for organisering av utetiden. Det skal legges til rette for at barna også får rom og tid til uorganisert lek. Barnehagen må utarbeide driftsrutiner som sikrer at eventuelle tilleggsarealer tas i bruk.

Kombinert bruk av aktivitetsarealer og vektlegging av sambruk, fleraktivitet og flergenerasjonsbruk anbefales for alle uteområder.

6.6 Innhold og utforming – funksjonskrav

- Barnehagens uteområde skal være inngjerdet, og vanlig gjerde høyde skal være 150 cm. Ved spesielle forhold må høyere gjerde vurderes, for eksempel ved svært trafikkerte veier, høye skrenter mm. Porter bør utstyres med pumpeløsning.
- Utomhusarealet skal gi muligheter til varierte aktiviteter til alle årstider.
- Uteområdet skal kunne deles opp i soner for ulike aldersgrupper og barns ulike behov.
- Barnehager skal ha uteoppholdsarealer der barn i barnehagealder skal kunne krype, gå, løpe, huske, gynte, balansere, klatre, skli, ake, hoppe, slenge, rulle sykle og gå på ski. De skal kunne leke mange sammen, i små grupper eller alene. Det skal også være tilrettelagt for stillhet og rolige aktiviteter som tegning, forming, lesing, undring og samtale.
- Funksjonelle og estetiske kvaliteter skal vektlegges ved planlegging av terrengbehandling.
- Markdekke skal være variert og tilpasset formålet, for eksempel asfalt for sykling mm.; gummidekke, sand e.l. som fallunderlag; gressbakke eller naturmark for lek og opphold; overdekket trebelegg e.l. til oppholdsplass i regn og snøvær samt ute-soving.
- Områder for sandlek skal plasseres langt vekk fra innganger til barnehagebygget

for å hindre at sand blir dratt inn. Sandkasser skal være hevet opp fra bakkeplan og ha en omramming slik at sand hindres i å flyte ut.

- Overvannsløsning kan brukes som et attraktivt lekeelement så lenge driftsforhold og sikkerhet ivaretas.
- Hele utearealet skal være godt opplyst.

Vegetasjon

Bevaring av eksisterende terreng, markdekke og vegetasjon skal prioriteres høyt.

Barna skal ha tilgang til varierte naturmaterialer i lek. Variert vegetasjon skaper rom og naturlige gjemmesteder, og uteområdet skal inneholde både trær og busker, herunder spiselige vekster. Både funksjonelle og estetiske kvaliteter skal vektlegges ved planlegging av terrengbehandling.

Ved valg av planter skal robuste og stedeegne vekster vurderes. Det skal ikke benyttes giftige og allergifremkallende plantearter, eller noe som har torner. Det skal heller ikke plantes vegetasjon som har uspiselige bær som avgir sterke fargestoffer.

Leke- funksjoner og -utstyr

Omfanget av lekeutstyret – definert som både naturgitt og skapt terreng/vegetasjon og prefabrikerte lekeapparater og elementer - skal henge sammen med antall barn og aldersspredningen. Ved materialvalget må det tas høyde for den belastningen og slitasjen høy utnyttelse medfører.

For et aktivitetstilbud med god kvalitet som stimulerer alle sanser, skal følgende elementer være tilstede på området:

- Bakker og voller som stimulerer til fysisk aktivitet og kan brukes både sommer og vinter
- Muligheter for vannlek
- Muligheter for å så og dyrke planter
- Muligheter for sandlek
- Ballspill på flatt terreng
- Sykkelløype og stier med naturlige ledelinjer
- Arealer og innretninger for å krabbe, skli og klatre
- Vegetasjonsområder som innbyr til lek
- Arealer for byggelek og konstruksjon
- Huske- og svingelementer
- Lekehus, tilrettelagt for rollelek
- Amfi og scene for små og store samlinger
- Små møteplasser laget med levegger og/eller vegetasjon
- Podier, benker og sitteplasser for barn og personale i lekeområdene
- Utebod med kasser/hyller for uteleker og naturmateriell

Utesoveplass

Det skal tilrettelegges for soveplasser som enten er integrert i bygget, eller ved overbygg hvor vognene kan stå skjermet for støy, vind, nedbør og sterk sol. Soveplassene bør være i nærheten av bygget. Avhengig av utforming må det vurderes behov for be-

Vedlikehold lysning. Overbygg til vogner bør etableres utenfor bygningskroppen, grunnet brannfare.

Veier, plasser og arealer for øvrig må generelt formgis og avgrenses på en slik måte at senere vedlikehold blir enkelt og rasjonelt. Det må tas hensyn til mulighet for brøyting og lagring av snø.

Trafikk

Barnehagen skal ha en trygg og trafikksikker atkomst for syklister og gående. Det skal være et logisk kjøremønster for både sykkel og bil, med lav ulykkesrisiko og som tar hensyn til de små trafikantene. Det skal være parkeringsplasser for bil, sykkel og sykkelvogner i henhold til kommunens norm. Sykkelparkeringsplassene skal ha prioritert lokalisering i forhold til parkeringsareal for biler. Biler skal ikke måtte rygge ved inngangen til barnehagen og varelevering bør ikke skje ved hovedinngangen.

7 Uteoppholdsarealer på skoler

7.1 Innledning

Uteoppholdsareal på skoler er det tilgjengelige nettoarealet innenfor tomtegrensen når bygninger, parkeringsplasser og annet biltrafikk-areal er trukket fra. Altså de bruksarealene som elevene har til rådighet, inkludert beplantning, bevart natur og lignende.

Barn og unge oppholder seg i stadig lengre tid på skolen, både i undervisningssammenheng og i fritiden. Skolenes utearealer har derfor fått økt betydning, ikke minst for fysisk aktivitet og der igjennom barnas helse og trivsel. Gode utearealer reduserer vold, mobbing og uro blant elevene og stimulerer trivsel, motivasjon og læringsevne. Dagens og fremtidige skoler har og vil i fremtiden fortsatt ha stor betydning som nærlekeplasser/nærmiljøparker (se kap. 4.3 og 4.4). Kravene til nærlekeplasser, nærmiljøparker og skolens utearealer må derfor sees i sammenheng.

7.2 Lovverk og faglige anbefalinger

Føringer i opplæringsloven

§ 9a-2: «Alle elever i grunnskolen og videregående skoler har rett til et godt fysisk og psykososialt miljø som fremmer helse, trivsel og læring».

§ 9a-7: «Skolene skal planlegges, bygges, tilrettelegges og drives slik at det blir tatt hensyn til trygghet, helsen, trivselen og læringen til elevene. Det fysiske miljøet i skolen skal være i samsvar med de faglige normene som fagmyndighetene til enhver tid anbefaler.»

Forskrift om miljørettet helsevern i barnehager og skoler har som formål å fremme helse, trivsel, gode sosiale og miljømessige forhold samt forebygge sykdom og skade. Den stiller bl.a. krav til utearealets beliggenhet (§8), utforming (§9), aktivitet (§10), psykososiale forhold (§12), sikkerhet (§14) og lydnivå (§ 21). Hva som anses som god praksis på områdene er presisert i Helsedirektoratets veileder til forskriften.

Alle grunnskoler og videregående skoler skal godkjennes av Miljørettet helsevern i henhold til forskrift om miljørettet helsevern i barnehager og skoler.

Helsedir rapport IS-1130: *Min 50 m² pr elev (nye skoler). Skoler over 300 elever: ca 15 000 m² For hver elev over 300 kommer et tillegg på 25 m² pr elev.*

Skiller mellom nye og eksisterende skoler

Anbefaler at kommunen stiller krav til hvilke funksjoner som bør ivaretas utvendig.

Har eget kapittel om krav til innhold og utforming

7.3 Overordnede målsettinger for uteområdene

Uteområder skal utformes slik at de gir et tilbud til alle. Skolens utearealer skal stimulere til og gi rom for allsidig fysisk aktivitet og ulike typer sosialt samvær. De er skolens uterom og er en viktig arena for variert undervisning. Utearealene skal være attraktive, trygge og trivselsskapende, og gi muligheter for ulike former for pedagogisk bruk. Organisering, utforming og valg og plassering av aktiviteter og utstyr skal være gjennomtenkt og helhetlig. Utformingen skal planlegges slik at mobbing og hærverk forebygges og det er enkelt å holde oversikt over området. Uteområdet må belyses slik at det fremstår som lyst og trygt.

Eksisterende terrengformer og stedegen vegetasjon skal i størst mulig grad integreres i anlegget der dette finnes. Større trær skal søkes bevart. Der vegetasjon og naturlig terreng mangler, skal dette søkes kompensert ved terrengforming og en variert nyplanting av robuste vekster.

Et variert og tilrettelagt uteareal ved skolen, kan i følge Sosial- og helsedirektoratet (Helsedir rapport IS-1130), ha flere positive effekter:

- Det gir et variert opplæringsmiljø.
- Det gir muligheter for allsidige bevegelsesaktiviteter.
- Det gir muligheter for sosial læring gjennom samhandling.
- Det utgjør et attraktivt møtested for lokalbefolkningen.
- Det kan bidra til å redusere vold, mobbing og uro blant elevene.
- Det virker stimulerende på trivsel, motivasjon og læring.

7.4 Miljøkrav

Uteområdet skal ha gode sol- og skyggeforhold, godt lokalklima og være skjermet mot vind.

Støy fra tekniske installasjoner og fra utendørs lydkilder på uteoppholdsareal for skole skal være i henhold til kravene for undervisningsformål i brukstid i NS-8175 Tabell 13. Luftkvalitet på uteoppholdsarealet skal være i henhold til Tabell 1 i Retningslinje for behandling av luftkvalitet i arealplanlegging (T-1520).

Skolevei og uteoppholdsarealer skal være trafikksikre.

Strålevernforskriften setter krav til at eksponering av elektromagnetisk felt fra kraftlinjer og trafostasjoner skal være så lav som mulig og under 0,4 μ T. I planer der det forventes feltnivåer over 0,4 μ T i årsgjennomsnitt, er forslagsstiller ansvarlig for utredninger som definert i Statens stråleverns brosjyre «Bebyggelse nær høyspenningsanlegg: Informasjon om magnetfelt fra høyspenningsanlegg».

7.5 Arealkrav for grunnskolen

Størrelsen på arealet virker inn på aktivitetsmulighetene og variasjonen, men det er først og fremst innhold og utrustning som utgjør den største hindringen for elevenes fysiske aktivitet. Det er derfor stilt krav til ulike funksjoner uteoppholdsarealet skal oppfylle.

I løpet av 2018 kommer det nye anbefalinger fra Helsedirektoratet vedrørende skolens uteoppholdsareal.

Plan- og bygningslovens arealkrav (MUA) for skoler beregnes ut i fra gjeldende definisjon, se Vedlegg 1, Definisjoner. Utearealets egnethet til formålet skal vurderes i hvert enkelt tilfelle, dette gjelder spesielt overbygd areal, bruk av takterrasser og bratt terreng, som kan være egnet eller uegnet til uteareal avhengig av formålet.

Der det er planlagt skoleanlegg med sambruk av idretts- eller aktivitetsanlegg for organisert bruk utenom skoletiden, må kravet til uteoppholdsareal pr. elev økes tilsvarende ut over gjeldende norm.

Dersom man finner det påkrevet å gå under gjeldende norm, må tiltakshaver gjøre rede for og iverksette kompensierende tiltak. Disse skal beskrives i reguleringsplanen og vedtas politisk, se kap. 2.15. Dette kan være bruk av tilleggsareal i rimelig nærhet, for eksempel offentlige friområder, skog og utmark, idrettsanlegg o.l. som skolen får disponere i skoletiden. Når det gjelder sambruk av tiliggende friområder, se kap. 2.14.

Avvik fra arealnorm

Dersom uteoppholdsareal godkjennes under gjeldende norm, skal arealet planlegges på en slik måte at funksjonskravene til uteområdet likevel blir ivaretatt. Det vil si at de ulike aktivitetene som funksjonskravene i kap. 7.6.1 lister opp må fordeles på det aktuelle arealet. Samtidig skal kvaliteten økes. Økt kvalitet innebærer blant annet optimal utnyttelse av uteområdet, at man planlegger uteområdet på en måte som i større grad enn vanlig sørger for at omgivelser, utforming og elementer stimulerer til allsidig lek og varierte aktiviteter for alle årsklasser. Materialvalg og vedlikehold må ta høyde for belastningen og slitasjen som høy utnyttelse medfører.

Skoledagen kan også organiseres på en måte som sikrer elevene god tilgang til apparater og aktivitetsområder. Dette kan for eksempel gjøres ved å regulere tilgangen mellom trinn og klasser, eller ved at uteområdet disponeres i ulike tidsrom.

7.6 Innhold og utforming - funksjonskrav

7.6.1 Generelle krav

Uteområdet må utformes slik at det gir et tilbud til alle. Skolens utearealer skal stimulere til aktivitet og sosialt samvær, og være et attraktivt område for barn og unge også etter skoletid. Organisering, utforming og valg og plassering av aktiviteter og utstyr skal være gjennomtenkt og helhetlig.

Det skal innpasses sykkelparkering, benker og bord og andre sittemuligheter. Vegetasjon skal gi solskjerming og le for vind. En så stor del av uteområdet som mulig skal bestå av områder med naturelementer, variert terreng og underlag.

Ved enkeltelementer som husker og klatrestativ skal det være godkjent fallunderlag med tydelig skille mot øvrig plass og gangsoner.

Det skal vurderes om sykkelparkering kan lokaliseres innendørs i 1. etasje eller underetasje for å få økt uteoppholdsareal.

Veier, plasser og arealer for øvrig skal formgis og avgrenses på en slik måte at senere vedlikehold blir enkelt og rasjonelt, uten at dette forringer mulighetene for å oppfylle funksjonskravene og derved senker kvaliteten på oppholdsarealet. Det må tas hensyn til mulighet for brøyting og lagring av snø.

Det skal være et logisk kjøremønster for både sykkel og bil med lav ulykkesrisiko, der fotgjengere skal ha forrang. Det skal være parkeringsplasser for bil, sykkel og sykkelvogner i henhold til kommunens norm. Sykkelparkeringsplassene skal ha prioritert lokalisering i forhold til parkeringsareal for biler. Biler skal ikke måtte rygge ved inngangen til skolen og varelevering bør ikke skje ved hovedinngangen.

7.6.2 Barneskoler

Barneskoler, særlig de minste trinnene, må ha tilrettelagte, lett tilgjengelige, oversiktlige og avgrensede uteområder i nær tilknytning til skolen. Uteområdet skal være sammenhengende. Området må være trafiksikkert og ha tilstrekkelige og varierte aktivitetsmuligheter.

Vedlikehold

Barneskoler skal ha anlegg der barn kan:

Trafikk

- klatre, kripe, henge, slenge, balansere, skli, ha ballaktiviteter (Eksempel: Kunstgressbane for 7- eller 9-er fotball, streetbasket, flerbruksbane, ballbinge)
- Hoppe, løpe, kaste
- Ha vinteraktiviteter (Eksempel: aking, hopp, skøyter)
- Samles i store grupper (Eksempel: amfi eller lignende)
- Ha mulighet for sosialisering eller tilbaketrekking i mindre grupper, rollelek, skjerming (Eksempel: sittegruppe, gapahuk, småhus, e.l)
- Ha skapende aktiviteter (Eksempel: sandbasseng, byggeområde, naturlekeplass)
- ha læringsarena/uteskole (Eksempel: utforskning, undring, natur, geologi, vann, skolehage)
- ha tilgang til naturelementer (for lek, læring og aktivitet)
- rulle, sykle eller skate

Utearealet må tilrettelegges med aktiviteter for de ulike aldersgruppene.

7.6.3 Ungdomskoler

Ungdommer er mer passive enn de yngre barna og undervisningen er mer stillesittende. Ungdom må aktiviseres i skoletiden ved at kommunen tar inn nye trender og nye aktiviteter i planleggingen av uteområder og tilrettelegger for selvorganisert aktivitet. Kommunens engasjement skal rettes mot tenåringer.

Ungdomsskoler skal ha anlegg der elevene kan:

- klatre, henge og slenge, balansere, styrke (Eksempel: hinderløype, stativ, styrkeapparat)
- ha ballaktiviteter (Eksempel: 11' bane, volleyball, streetbasket, flerbruksbane, bordtennis)

- hoppe, løpe, kaste
- ha vinteraktiviteter (Eksempel: skøyter e.a.)
- samle elever i store grupper (amfi eller lignende)
- ha mulighet for sosialisering eller tilbaketrekking i mindre grupper
- ha tilgang til naturelementer (for lek, læring og aktivitet)
- rulle, sykle eller skate

7.6.4 Videregående skoler

Videregående skolars uteareal kan også ha en viktig funksjon utenom skoletiden. Skolene bør:

- ha arealer for uteaktiviteter og bevegelse
- ha tilgang til park/idrettsanlegg og tilrettelagte byrom.
- kunne samle elever i store grupper (amfi eller lignende)
- ha mulighet for sosialisering eller tilbaketrekking i mindre grupper
- ha tilgang til naturelementer (for læring og aktivitet)

Planlegging av uteoppholdsarealet skal ses i sammenheng med nærområdets behov for idrettsanlegg og møteplasser.

8 Uteoppholdsarealer ved institusjoner

Uteopp- holdsareal ved bo- og behandlings- sentre

Utomhusarealer ved bo- og behandlingssentre bør tilpasses med lukkede sansehager, terrasse for kafeteria, gangvei rundt bygningskroppen, og terrasser for brukere i alle etasjer. Det bør også vurderes om det er mulig å etablere takterrasse for eventuelt å øke utomhusarealet.

Følgende normer skal legges til grunn ved planlegging av institusjoner (der det er snakk om tilpassete boliger beliggende integrert i boligområder, skal bolignormene følges):

- Min. 10 m² uteareal pr. beboer (både bakkeplan og terrasser kan regnes med i sin helhet)
- Min. 5 t sollys ved jevndøgn på utearealene (på bakken og terrasse) på minimum 5 m² pr. beboer
- Tilgjengelighet for rullestol på alle uteområder
- Trillestier i form av rundløype med fast underlag og maks stigning 1:20 ved alle syke- og eldreinstitusjoner
- Grøntinnslag med farger og lukter ved alle institusjoner. Arealkrav til grøntandel/myke flater er 30 % av netto tomt

9 Uteoppholdsarealer ved boliger

Ved regulering og søknad om tiltak skal det sikres og dokumenteres tilstrekkelige, gode og solfylte leke- og oppholdsarealer egnet for variert fysisk aktivitet og rekreasjon for aktuelle alders- og brukergrupper. Naturlig terreng og stedstypisk vegetasjon skal søkes bevart i størst mulig grad.

Det vises til Kommuneplanens bestemmelser og dokumenter nevnt i pkt 1.2, i tillegg til kapittel 4 Leke- og aktivitetsanlegg i parker, boligområder og friområder.

9.1 Areal- og kvalitetskrav

Se bestemmelser og retningslinjer til Kommuneplanens arealdel.

Der det planlegges uteoppholdsarealer på tak eller over garasjeanlegg skal det være tilstrekkelig jorddybde for variert vegetasjon.

Minste uteoppholdsareal (MUA) skal være sammenhengende og ha en hensiktsmessig form. Areal brattere enn 1:3 medregnes ikke.

Ene- og tomannsboliger skal ha minimum 300 m² MUA pr. boenhet. Tillegg på 50 m² for sekundærleilighet. Konsentrert småhusbebyggelse skal ha min. 175 m² MUA pr. boenhet.

Disponering av areal

Blokkbebyggelse skal ha minimum 50 m² MUA pr. 100 m² BRA boligareal. Min. 50 % av MUA skal ha direkte sollys i minst 5 t ved jevndøgn. Boligområder innenfor sentrumsområder og avviksområde for støy skal ha minimum 35 m² MUA pr. 100 m² BRA boligareal. Min. 30 % skal ha direkte sollys minst 5 t ved jevndøgn.

Både felles- og privat uteareal utformes i samsvar med hva som ansees som best for brukerne. Løsningene kan variere fra målgruppe til målgruppe. Det er spesielt viktig å ta hensyn til at stadig flere eldre og uføre vil bli boende lengre i egne hjem. Turstier og benker med universell tilgjengelighet er viktig, det samme er tilgang til enkle treningsmuligheter som for eksempel treningsapparater tilpasset alle brukergrupper.

Felles uterom bør fortrinnsvis lokaliseres inntil annet grøntareal, slik at det kan skapes større sammenhengende grøntområder. Sammenheng i den grønne strukturen er en vesentlig kvalitet for uteaktivitet. Dette kan også være gunstig for det biologiske mangfoldet.

For generelle krav til opparbeiding, se kapittel 2

For opparbeiding av leke- og aktivitetsareal, se kapittel 4

For parkmessig opparbeiding og vegetasjonsbruk, inkludert jorddybde, se kapittel 3 og Vedlegg 2.

Opparbeiding av privat uteareal

Privat uteareal, som balkonger, terrasser, forhager mv, bør lokaliseres slik at deler av arealet ligger uten sjenerende innsyn fra naboer eller gangstrøk. Mellom privat uterom og felles uterom bør det være en halvprivat buffersone med vegetasjon og lignende.

Vedlegg 1 – Definisjoner

Biologisk mangfold: Mangfoldet av økosystemer, arter og genetiske variasjoner innenfor artene, og de økologiske sammenhengene mellom disse komponentene.

Blågrønn infrastruktur: Korridorene med elver og bekker mellom marka og kysten.

Fremmed organisme: En organisme som ikke hører til noen art eller bestand som forekommer naturlig på stedet.

Friområder: Grønne områder i byggesonen der hovedinntrykket er gressarealer og mer eller mindre naturlig vegetasjon, og som er gjenstand for regelmessig skjøtsel i form av gressklipping, slått eller tynning/trefelling.

I byggesonen kan dette være store og små parker, lekeplasser, nærmiljøanlegg, større idrettsanlegg, uteareal ved barnehager, skoler og institusjoner samt offentlige torg eller plasser og andre offentlig tilgjengelige grønne arealer som turveier, turdrag, friområder, badeplasser mm. *Utenfor byggesonen* dekker begrepet i denne forbindelse også opparbeidelse av turveier, badeplasser, bålplasser, gapahuker mm.

Funksjonskrav: Overordnet formål eller oppgave som skal oppfylles i det ferdige anlegget.

Illustrasjonsplan: En veiledende plan for disposisjon og utforming av planområdet. Illustrasjonsplanen kan ha status som et juridisk bindende dokument når den bindes i en reguleringsplan.

Lokal overvannshåndtering: Overvannet skal renses, fordrøyes eller på andre måter benyttes lokalt. Åpne og naturlige fordrøyningsløsninger skal velges framfor å la vannet gå i kummer og sluk.

Lysløype: Trasé for turgåere på ski som er ryddet, merket, belyst og gjort godt fremkommelig for skiløpere, løypemaskiner og annet nødvendig vedlikeholdsutstyr.

Minste uteoppholdsareal (MUA): For boliger, skoler, barnehager og andre bygninger angis minste uteoppholdsareal inklusive lekeareal. MUA angis i m² hele tall pr. enhet/bolig/skoleelev/barnehagebarn mv. Uteoppholdsareal er de deler av tomten som er egnet til formålet og som ikke er bebygd eller avsatt til kjøring og parkering. (Grad av utnyttning, Beregnings- og måleregler, Kommunal- og moderniseringsdepartementet.)

Ikke overbygd areal og takterrasser kan regnes som del av utearealet, dette skal vurderes og spesifiseres i hver enkelt regulerings sak. Se også Kommuneplanens § 27.1.

Kommunen kan i reguleringsplan definere at overbygd areal, terrasser og takterrasser kan regnes som uteareal i tillegg til MUA.

Naturmangfold: Biologisk mangfold, landskapsmessig mangfold og geologisk mangfold som ikke i det alt vesentlige er et resultat av menneskers påvirkning.

Naturområder: Områder med overveiende karakter av uberørt natur i byggesonen eller

i marka. Dette er områder som skjottes sporadisk og ved behov, ofte kun i forhold til felling av trær.

Park: Et opparbeidet grøntområde med parkmessig vegetasjon, parkmøbler og annet. En park er i de fleste tilfeller regulert til park eller friområde, men den kan også ligge på et uregulert område.

Parksti/joggeløype: Smal sti i park eller aktivitetsområde som vanligvis ikke er dimensjonert for tunge vedlikeholdsmaskiner.

Skiløype: Trasé for turgåere på ski som er ryddet, merket og gjort godt fremkommelig for skiløpere. Større skiløyper er dimensjonert for preparering med løypemaskin og annet nødvendig vedlikeholdsutstyr, og har plass til spor i hver retning i ytterkant samt skøytetrasé i midten. Enklere ett-spors skiløyper er dimensjonert for preparering med snøscooter.

Smett: En kort snarvei mellom turveier, gang-/sykkelveier eller andre gangarealer. Smettene kan ha ulik standard og utforming, og drift i form av grusing, beskjæring av vegetasjon o.l.

Sti, tråkk: Uoppbeidet, naturlig far som oppstår der noen synes det er kjekt eller praktisk å gå. Kan forsterkes på utsatte partier ved behov.

Trafikktrygg gangforbindelse: Atkomst via separat gang-/sykkelvei eller fortau, eller atkomst uten å krysse hovedgate eller samlegate.

Turvei: Flerfunksjonell trasé for ferdsel til fots, med sykkel, barnevogn eller rullestol. Turveien skal ha et fast, godt grusdekke, og skal tåle kjøring med vedlikeholdsmaskiner av moderat størrelse.

Turvei med vinterdrift: Flerfunksjonell trasé for ferdsel til fots, med sykkel, barnevogn eller rullestol. Turveien skal ha et fast, godt grusdekke som tåler kjøring med snøryddingsutstyr og vedlikeholdsmaskiner. Det skal være plass for snøopplag langs veien, og tilfredsstillende veibelysning.

Tursti: Helt eller delvis oppbeidet sti med enkel standard i marka eller i friområder i byggesonen.

Uteareal: Oppbeidet areal, dvs. uteoppholdsareal, parkeringsareal, atkomst (TEK 10 og PBL).

Uteoppholdsareal: De deler av tomten som er egnet til formålet og som ikke er bebygget eller avsatt til kjøring og parkering. Arealet kan ha forskjellige formål og funksjoner, som for eksempel lekeplass, sole- eller sitteplass, badeplass eller torg. Se også **Minste uteoppholdsareal**.

Utomhusanlegg: I denne veilederen utendørs arealer som er oppbeidet eller skal opparbeides for opphold i form av rekreasjon, lek, aktiviteter eller idrett.

Utomhusplan: En detaljert plan for den ubebygde del av tomten og eventuelt fellesareal. Muligheten til å stille krav til utomhusplan er hjemlet i Plan- og bygningsloven § 28-7. Krav til utarbeidelse av utomhusplan skal nedfelles i reguleringsbestemmelsene.

Vedlegg 2 – Tekniske spesifikasjoner

A Jord

Se avsnitt om jord i Håndbok V271 Vegetasjon i veg- og gatemiljø, Statens vegvesen

A.1 Krav til jordtykkelse og volum

Vegetasjon	Jordtykkelser, minimum					
	Tallene i tabellen forutsetter at undergrunnsjorden er av brukbar kvalitet for plantevekst. Dannelse av sjiktning mellom lagene skal unngås. Vekstjordlaget skal ikke utsettes for kjøreskade under anleggsprosessen. Dersom kjøreskader er uunngåelig, skal jorden grubbes.					
	Jorddybde totalt		Undergrunnsjord	Vekstjord		Totalt vekst-volum
	Gatemiljø	Grøntmiljø		Nedre del av rotsone (Moldfattig anleggsgjord)	Øvre del av rotsone (Moldholdig anleggsgjord)	
			Tykkelse	Tykkelse	Tykkelse	
Store trær, bymiljø	100 cm	80 cm	-	60/40 cm	40 cm	10-15 m ³ *
Små trær, bymiljø	80 cm	80 cm	-	40 cm	40 cm	5 m ³ *
Trær på tak e.l.	80-100 cm	-	-	40-60	40 cm	5 m ³
Store trær, fri-luftsområder**		80 cm	Varies	40 cm	40 cm	3-5 m ³
Små trær, fri-luftsområder **		60 cm	Varies	20 cm	40 cm	0,7 m ³
Buskfelt	60 cm	50 cm	10-20 cm	-	40 cm	
Buskas		40 cm	Evt.	-	40 cm	
Små*** busker på tak e.l.	50 cm	-	-	-	50 cm	0,5 m ³
Store**** busker på tak e.l.	70 cm	-	-	-	50 cm	0.7 m ³
Roserabatt	70 cm	60 cm	20-30 cm	-	40 cm	
Sommerblomster	50 cm	40 cm	0-10 cm	-	40 cm	
Staudfelt	50 cm	40 cm	0-10 cm	-	40 cm	
Prydplen og bruksplen	40 cm	40 cm	20 cm	-	20 cm	
Bruksplen/rabatt sentralt	30 cm	30 cm	15 cm	-	15 cm	
Gressareal på tak e.l.	40 cm	-	-	-	40 cm	
Grasbakke/rabatt i utkant	5-10 cm	5-10 cm		-	5-10 cm	
Blomstereng/eng		5-10 cm		-	5-10 cm	
Revegetering i naturområder – stedegen jord med naturlig vegetasjonsinnvandring	-	-	Varies. Skal være løs/ujevn		Stedegen toppjord; 5 – 10 cm	

* Gatetrær må få et jordvolum som tillater god utvikling. Ideelt rotvolum for vanlige gatetrær er 10 m³, og bør etterstrebes. Markante store trær som skal dominere bybildet og oppnå full størrelse må ha minimum 15 m³ jord. Rotvennlig forsterkningslag skal brukes der det er nødvendig, og alltid når det skal plantes trær langs gater og på plasser med fast dekke. Rotvennlig forsterkningslag med lagvis pukk/jord utføres i henhold til Etablering av trær, rapport 89, Statens vegvesen. Nyere rotvennlige produkter tilbyr langt større jordvolum, som Strata Cell eller Root Space, og bør vurderes i alle prosjekter. Små plantebrønner bør unngås, det bør evt. tilstrebes sammenhengende plantefelt for å øke jordvolumet. Må plantekummer brukes, skal dimensjoneringen være i henhold til anbefalingene i Statens vegvesens håndbøker.

** Omliggende jord må være rotvennlig.

*** Høyde inntil ca. 0,5 m.

**** Høyde over ca. 0,5 m.

A.2 Krav til jordkvalitet

Innkjøpt jord

Innkjøpt vekstjord til grøntanlegg skal tilfredsstillere krav i Prosess 74.44 i Håndbok R 761, Prosesskode 1, 2015, Statens vegvesen. Denne jorden skal være selvdrenerende, ha tilstrekkelig vannlagringsevne under normale nedbørsforhold og inneholde tilstrekkelige mengde næringsstoffer.

Av miljøhensyn skal det etterstrebes å bruke andre tilsetninger enn torv i jordblandinger. Biokull lagres som stabilt karbon (positiv karbonfangst) i jorden og kan lages av all slags planteavfall. Biokull skal vurderes som hel eller delvis erstatning for torv i jordblandinger.

Stedegen jord

Til revegetering, for eksempel i forbindelse med turveier i naturområder, bør jord på stedet så langt mulig tilbakeføres langs veikanter, på fyllinger og andre inngrepssteder, såfremt jorden ikke innholdes uønskede planteslag. Dette skal skje snarest mulig, da jord som har ligget i deponi kan være infisert av uønsket ugras.

Overskuddsjord fra et sted skal ikke anvendes som vekstjord på andre anlegg, på grunn av fare for spredning av uønsket ugras. Massene kan eventuelt anvendes som undergrunnsjord.

B Vegetasjon

B.1 Krav til plantekvalitet

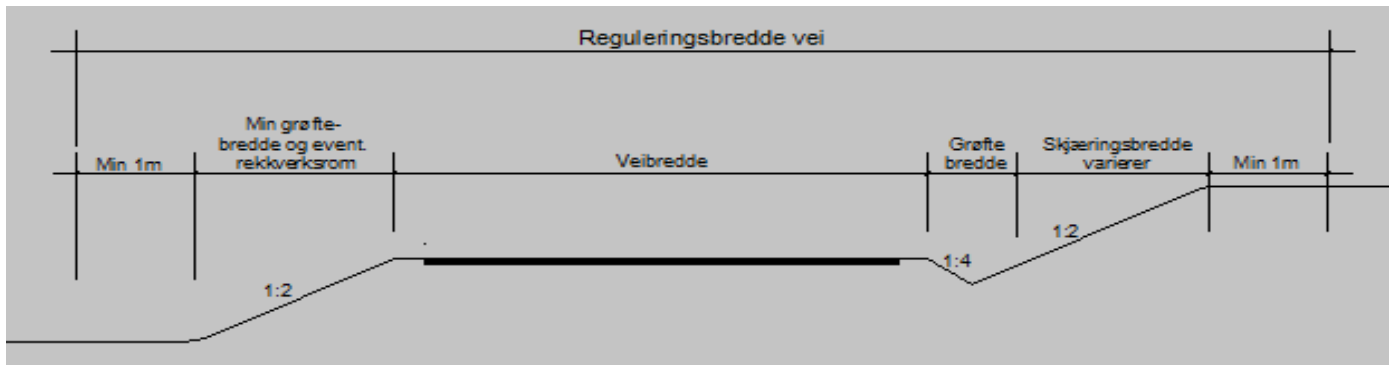
Planter skal være i henhold til Norsk Standard for planteskolevarer. Det skal legges vekt på å bruke arter og sorter av passende provenienser/opphav, og om mulig velge E-planter for norsk klima.

Vekstmaterialet	Leveringsstørrelser	Leveringsform
Store trær, bymiljø	Større enn so 20-25 cm Tverrmål stamme 18-20 cm	Kp, oppstammet
Små trær, bymiljø	Større enn so 18-20 cm	Kp, oppstammet
Gate/parktrær, utenom bymiljø	Tverrmål stamme 14-16	
Store trær, friområder e.l.	Større enn th 60-80 cm	Bp, lav stamme
Små trær, friområder e.l.	Større enn th 60-80 cm	Bp, lav stamme
Buskfelt	Masseplanter eller større	Bp, co (sentrale områder: busk-kvalitet)
Buskas	Masseplanter	Bp, co
Roserabatt	3 greiner eller flere	Bp (stiklingsformert: co)
Sommerblomster	Var.	
Stauder	Var.	
Prydplen		Repr. sentrale omr.: ferdigplen
Bruksplen/rabatt sentralt		Repr. sentrale omr.: ferdigplen
Røff plen/rabatt i utkant		Frø
Blomstereng/eng		Frø

B.2 Gressarealer

Type overflate/driftsnivå	Maks. skråningsvinkel	Utfyllende merknad
Naturterreng: reetablering av naturlig toppdekke.	1:2	Veikanter ved turveier e.l.
Gressbakke langs veier, maskinell drift, hjulgående maskin	1:2	Maks lengde for klippearmer: 5 meter. Høyde/bredde på voll eller skråning beregnes i utomhusplan.
Gressbakke, f. eks. akebakker med manuell drift 1-3 ganger pr. år	1:3	
Eng/blomstereng	1:3	Slått en gang pr. år (høst), gress fjernes. Kan plante inn blomsterplanter som tiltrekker pollinerende insekter.
Plenkvalitet, regelmessig klipping	1:4	Slake eller helt distinkte overganger.

C Parkveier, turveier, stier og løyper

C.1 Betegnelser, bruksområder og bredder for veier/stier/løyper

Veitype	Bruksområde	Reguleringsbredde	Bredde veibane	Bredde skulder	Merknad
Lysløyper	Skiløype med preparering. Turløype sommerstid uten fast dekke	Min. 10 m*	3 – 4 m	0,5 m	Løype med belysning. Reguleringsbredden tillater rydding av vegetasjon.
Turvei uten vinterdrift	Turveier i tettsteder, mye bruk	Min. 5 m*	2 m**	0,25 m	Vanligste turveikategori. Skal ha grusdekke.
Turvei (med mulighet for vinterdrift og belysning)	Viktige turveier i tettsteder.	Min 6 m	3 m	0,5 m	Plass for snøopplag. Skal ha grusdekke. Kan driftes som gang/sykkelvei av Vei og trafikk –med egen veiklasse i henhold til veinormaler for Bærum.
Parkvei, uten vinterdrift	Mindre veier/stier i parker	Ikke krav	2 m	-	Skal ligge i høyde med og med drenering til omkringliggende gressareal.
Parksti/joggeløype	Sti i park eller aktivitetsområde	Ikke krav	1,5 m	-	Skal ligge i høyde med og med drenering til omkringliggende gressareal.
Tursti, smett	Helt eller delvis opparbeidet sti	Ikke krav	1-2 m	Ikke krav	Sporadisk vedlikehold. Bredde tilpasset stedlige forhold.
Ridesti	Opparbeidet sti	Ikke krav	1-1,5 m	Ikke krav	Skal ligge i høyde med og med drenering til omkringliggende areal. Vegetasjonsrydding i høyde og bredde ca. 3 m fra senter sti.
Sti, tråkk	Uopparbeidet, naturlig far	-	-	-	Ikke vedlikehold. Enkelte partier kan gruses ved særlig behov.

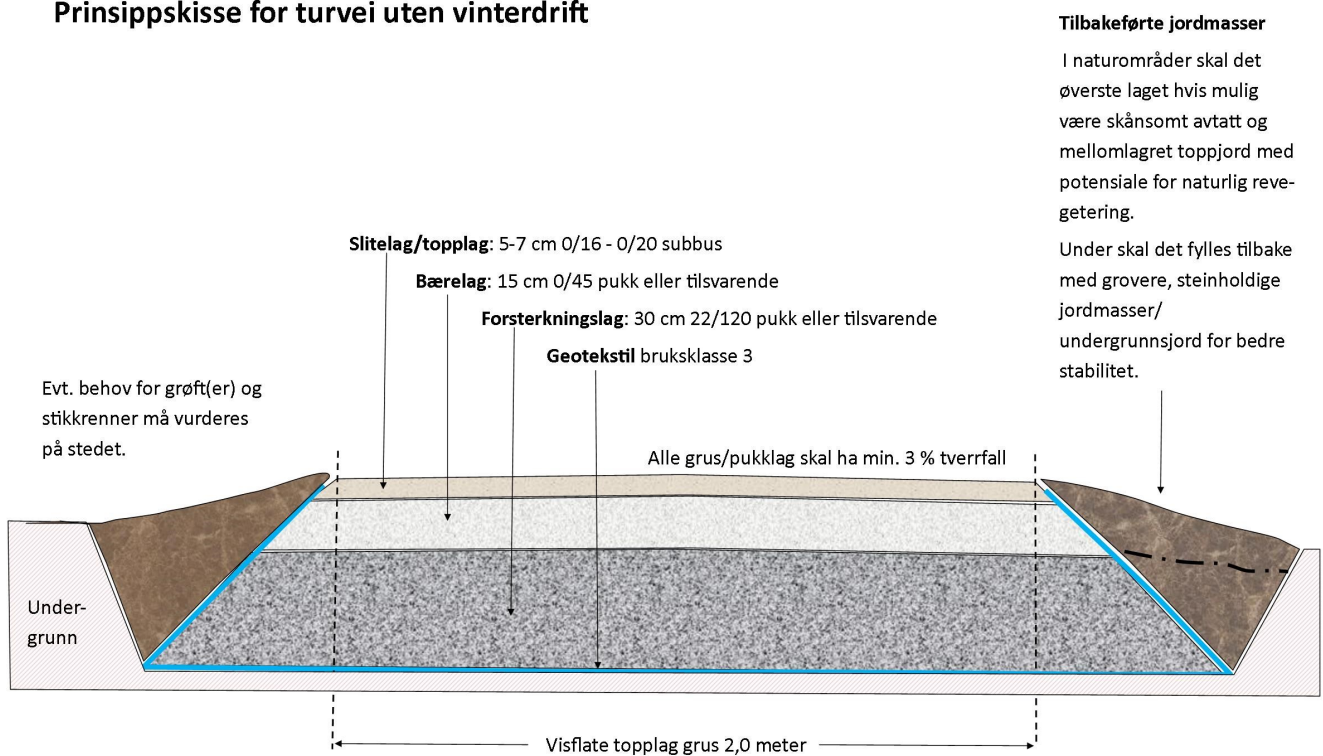
*Reguleres til friområde, turveier vises med reell bredde innenfor formålet.

** Kan være smalere der det er nødvendig, med møteplasser med jevne mellomrom.

C.2 Fundamentering, oppbygging av veier/stier/løyper

Fundamentering – veiledende tabell				
Veitype	Forsterkingslag	Bærelag	Slitelag/topplag	Merknad
Lysløyper, større skiløyper	22/120 - 500 mm tykkelse	0/45mm - 150 mm tykkelse, avmettet med 0/32	Flis/bark	
Turvei uten vinterdrift	22/120 - 300 mm tykkelse	0/45mm - 150 mm tykkelse	0/16-0/20 mm subbus 50 – 100 mm tykkelse	Turveier og ridestier i marka kan ha andre fraksjoner og lagtykkelser. Særlige forhold med hensyn til stedlige masser kan kreve annen oppbygning. Svingradier må tilpasses kjøretøy for drift, og standard for turvei i forhold til drift skal alltid avklares med driftsavdeling.
Turvei med mulighet for vinterdrift og belysning	22/120 - 500 mm tykkelse	0/45mm - 150 mm tykkelse	0/16-0/20 mm subbus 50 – 100 mm tykkelse	Turveier og ridestier i marka kan ha andre fraksjoner og lagtykkelser. Særlige forhold med hensyn til stedlige masser kan kreve annen oppbygning. Svingradier må tilpasses kjøretøy for drift, og standard for turvei i forhold til drift skal alltid avklares med driftsavdeling.
Parkvei, uten vinterdrift	22/90 - 400 mm tykkelse	0/32mm - 100 mm tykkelse	0/8 mm subbus - 50 mm tykkelse	Må ha tilgjengelighet for sporadisk kjøring med lett utstyr for reparasjon/supplering av grusdekket.
Parksti, joggeløype	0/45 - 250 mm tykkelse	0/20 eller 0/32 - 50 mm tykkelse	0/8 subbus eller annen fraksjon - 50 mm tykkelse	Må ha tilgjengelighet for sporadisk kjøring med lett utstyr for reparasjon/supplering av grusdekket.
Tursti, smett	0/45 - 250 mm tykkelse	0/20 eller 0/32 - 50 mm tykkelse	0/8 subbus eller annen fraksjon - 50 mm tykkelse	
Ridesti	Oppbygging som turvei eller parkvei/parksti, etter forholdene		Toppdekke egnet for hester, f.eks. 0/16 knust naturgrus	
Sti, tråkk	Ingen opparbeidelse. Flis/bark/grus toppdekke ved behov.			

Prinsippskisse for turvei uten vinterdrift

C.3 Bruer

Bruer tilpasses brukergruppens behov og områdets karakter. NVEs til enhver tid gjeldende anbefalinger skal legges til grunn for dimensjoneringen. Landkar og høyde skal ikke være til hinder for ferdsel i og langs vassdraget.

Vedlegg 3 - Anlegg som forvaltes av avd. Park, Landbruk, Natur og Kulturvern og som driftes av avd. Parkdrift

Anleggstyper

Prioriterte Parker	Større, varierte anlegg som skal prioriteres og ha et generelt høyt skjøtselsnivå. Innenfor denne kategorien finner vi de fleste nærmiljøparkene.
Sentrumsparker	Anlegg i Sandvika, på Bekkestua og Stabekk som ligger innenfor definert område. Skal ha et generelt høyt skjøtselsnivå.
Lekeplasser	Anlegg som inneholder lekeapparater – Nærlekeplasser og nærmiljøparker. Noen av de større anleggene ligger i gruppe Prioriterte Parker.
Nærmiljøanlegg	Anlegg som inneholder ett eller flere av disse elementene: Ballslette, ballmål, trimløype, trimutstyr, idrettsutstyr. Kan også omfatte nærmiljøparker.
Badeplasser	Badeplasser hvor kommunen har tilrettelagt for bading. De største og mest brukte badeplassene skal ha et generelt høyt skjøtselsnivå.
Turveier uten vinterdrift	Turveier som Parkdrift har drift på med regelmessig kantslått.
Friområder	Enkle anlegg med natur/tregrupper og gressområde, benk mm.
Naturområder	Anlegg som inneholder bare natur/skog. Anlegg som ikke har regelmessig skjøtsel. Anlegg som det er hensiktsmessig å skille ut som egne anlegg.
Gangveiforbindelser/ Smett/ Snarveier	Snarveier, korte gangveiforbindelser som ikke er en del av turveier.

Driftskvalitet

Plan for videre skjøtsel av anlegget etter overtakelse for anlegg som skal driftes av Natur og idretts avdeling Parkdrift skal innarbeides i kommunens FDV-system ISYPark. Parkforvalter for det aktuelle området har ansvar for at dette blir gjort. Prosjektansvarlig skal overlevere FDV-dokumentasjon, intensjonsbeskrivelse og annet nødvendig materiale for å sikre optimal drift og utvikling av anlegget.

Anleggstype	Kvalitetsklasse ihht NS 3420
Idrettsanlegg. Driftsavtaler	2
Idrettsanlegg: Ambulerende	2
Prioriterte Parker (herunder nærmiljøparker) og minnelunder. Stauder	2 1
Byparker/Sentrumsparker Stauder	2 1
Nærlekeplasser	3
Nærmiljøanlegg	3
Badeplasser	4*
Turveier	3
Øvrige friområder	4
Naturområder	4
Kirkegårder	
Ski/lysløyper	
Utfartsparkering	4
Eiendomsforvaltningen	
Avtaler/private anlegg	
Kommunal skog/markaanlegg	

*På vasking av toaletter og avfallshandtering er det beskrevet høy standard.

Bærum kommune

Postboks 700

1304 SANDVIKA

post@baerum.kommune.no